

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ:

บ้านท่าสูงบน

โดย ชุมพล ลาวัณ

บ้านท่าสูงบน
ชุมชนรักสุขภาพ
ยินดีต้อนรับ

แผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย (สสม.)
สนับสนุนโดย
กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

บทเรียนจากชุมชนรักษาสุภาพะ

บ้านทำสูงบน

โดยชุมพล ลาวัง

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.)
สนับสนุนโดย
กองทุนสนับสนุนการสร้างสรรค์สุขภาพ (สสส.)

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ บ้านท่าสูงบน

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

ชุมพล ลาวัจ.

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ บ้านท่าสูงบน. — กรุงเทพฯ :
แผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย คณะเศรษฐศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553.

64 หน้า.

1. การส่งเสริมสุขภาพ. 2. โครงการชุมชนรักสุขภาพ. I.
ชื่อเรื่อง.

613

ISBN 978-974-7808-23-0

- พิมพ์ครั้งที่ 1 : ตุลาคม 2553
- จำนวนพิมพ์ : 2,000 เล่ม
- จัดพิมพ์เผยแพร่ : แผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย (สสม.)
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน
กรุงเทพฯ 10330
โทรศัพท์ 0-2218-6193 โทรสาร 0-2218-6194
- สงวนลิขสิทธิ์ : ห้ามลอกเลียนแบบไม่ว่าส่วนใดส่วนหนึ่ง
ของหนังสือนอกจากจะได้รับอนุญาต
- พิมพ์ที่ : หจก. มาร์ค เอ็ม พรินติ้ง โทร. 0-2540-7870-2

คำนำ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ด้วยพระนามของอัลลอฮ์ ผู้ทรงกรุณาปรานี ผู้ทรงเมตตาเสมอ

ตลอดช่วงเวลาเกือบ 7 ปีที่แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) ได้ดำเนินงานสร้างเสริมสุขภาวะในสังคมมุสลิมไทย ซึ่งนอกจากการใช้หลักการศาสนาเป็นทางนำแล้ว หัวใจสำคัญของการทำงานอยู่ที่การเริ่มต้นการสร้างเสริมสุขภาวะจากมัสยิดและชุมชน ด้วยเหตุนี้โครงการชุมชนรักษ์สุขภาวะจึงเป็นหนึ่งในโครงการหลักของ สสม. ซึ่งมีเป้าหมายที่จะสร้างและพัฒนาชุมชนมุสลิม ที่จะเป็นตัวอย่างทางด้านสุขภาวะ และสามารถพัฒนาเป็นแกนนำในการสร้างและพัฒนาชุมชนรักษ์สุขภาวะในพื้นที่ใกล้เคียงต่อไปได้ โดยในระยะ 5-6 ปีแรก มีเป้าหมายที่จะสร้างและพัฒนาชุมชนตัวอย่าง 10 ชุมชน ในพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ

แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ได้ให้การสนับสนุนชุมชนบ้านท่าสูงบน อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นชุมชนรักษ์สุขภาวะชุมชนที่ 2 ของ สสม. ซึ่งบทเรียนของชุมชนแห่งนี้จะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนอื่นๆ ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จและความไม่สำเร็จของชุมชนนี้ ผู้ที่จะสามารถถ่ายทอดประสบการณ์ทั้งหมดได้ดีที่สุดคือ อาจารย์จินตนิย จินตรานันต์ ซึ่งเป็นหัวหน้าโครงการ และคณะทำงานของอาจารย์ รายงานฉบับนี้จึงเกิดขึ้นมาเพื่อผู้สนใจจะสามารถใช้ในการเรียนรู้หนทางสู่ความสำเร็จ และแก้ไขอุปสรรคในการพัฒนาชุมชนอื่นๆ ได้ดียิ่งขึ้น

ผู้อ่านจะเห็นได้ว่าชุมชนทำสูงบนในวันนี้ไม่ใช่ชุมชนทำสูงบนในอดีต มีหลาย ๆ อย่างเปลี่ยนแปลงไป ทุกการเปลี่ยนแปลงมีหลายปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องตั้งแต่หัวหน้าโครงการ คณะทำงาน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา สมาชิกทุกเพศทุกวัยของชุมชนที่ได้ร่วมมือร่วมใจเสียสละเพื่อบ้านเกิดของตน และเหนือสิ่งอื่นใดคือพรจากเอกองค์อัลลอฮ์ (ชบ.) ที่ได้ทำให้งานที่ไม่ง่ายประสบความสำเร็จ บ้านทำสูงบนในวันนี้จึงเป็นชุมชนตัวอย่างอีกชุมชนหนึ่งที่กำลังจะก้าวไปข้างหน้า

ขอเอกองค์อัลลอฮ์ (ชบ.) ทรงประทานความโปรดปรานและสิ่งดีงามแก่คณะทำงาน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน อามีน

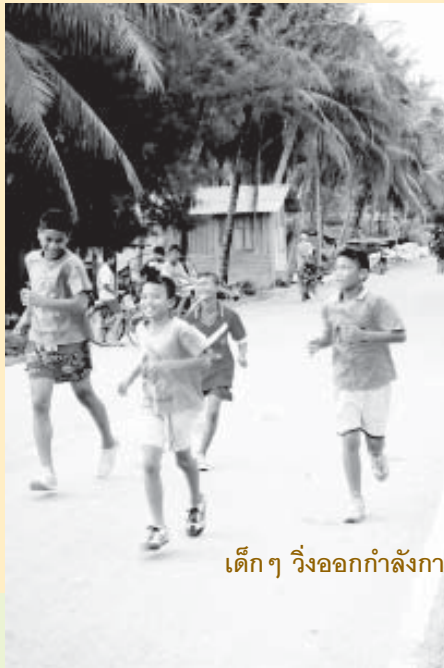
รองศาสตราจารย์ ดร.อิศรา ศานติศาสน์
ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมสุขภาพอะมุสลิมไทย

สนามกีฬาในโรงเรียนบ้านท่าสูงบน

เด็กๆ เล่นปิงปองในโรงเรียน

เด็กๆ วิ่งออกกำลังกายตอนเย็น

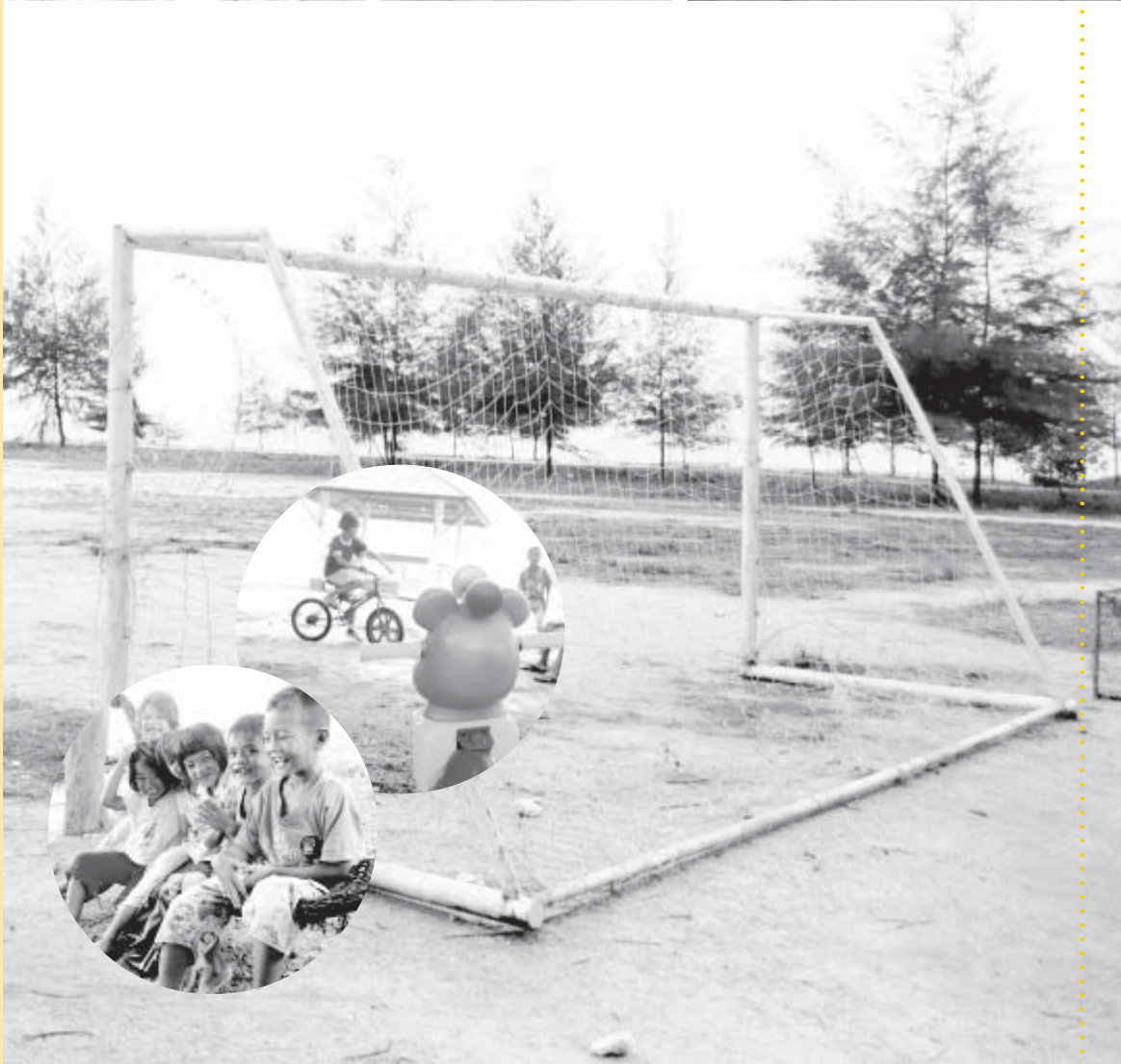

เด็กรุ่นเล็กนั่งเล่นกันข้างสนามฟุตบอล

สารบัญ

	หน้า	
บทที่ 1	ก่อนที่บ้านทำสูงบนจะเป็นชุมชนรักษาสุขภาวะ	1
บทที่ 2	ค้นหาศักยภาพของชุมชนบ้านทำสูงบนด้วยตัวของเขาเอง	7
บทที่ 3	เปลี่ยนความคิดด้วยการดูงาน	14
บทที่ 4	วัตถุประสงค์ แผนงานและกิจกรรม ของชุมชนประมงรักษาสุขภาวะ	20
บทที่ 5	เริ่มต้นใหม่ เล็กๆ ง่ายๆ ด้วยแอโรบิค	24
บทที่ 6	ความร่วมมือแรงร่วมใจสามารถสร้างได้ทุกสิ่ง	29
บทที่ 7	วูบไหวแต่ไม่ยั้งยืน	33
บทที่ 8	หากเปลี่ยนความคิดไม่ได้ พฤติกรรมก็ยากที่จะเปลี่ยน	37
บทที่ 9	สองปีผ่านไป คนทำงานมองอย่างไร	41
บทที่ 10	เสียงจากชาวบ้าน	47
ภาคผนวก 1	บันทึกของคณะทำงาน 5 เดือนกับการร่วมเติมสุขภาวะชุมชน	51
ภาคผนวก 2	นิทานแปร่งพันที่บ้านทำสูงบน	53

- 1 สุสานมุสลิมมัสยิดท่าสูงบน
- 2 ป้ายห้ามสูบบุหรี่บนมัสยิด
- 3 บริเวณมัสยิด

- 4,5 โรงเรียนพรุดูอิน
- 6,7 บรรยากาศบริเวณ
- ศาลาหมู่บ้านริมทะเล

บทที่ 1

ก่อนที่บ้านท่าสูงบน จะเป็นชุมชนรักสุขภาพ:

โครงการชุมชนรักสุขภาพเป็นโครงการเชิงรุกของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย มีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อสร้างให้สุขภาพที่ดีไม่หยุดแค่ตัวบุคคล แต่กระจายไปยังทุกคนในชุมชน ซึ่งในช่วงแรกดำเนินการในชุมชน 10 แห่งทั่วประเทศ

เรื่องราวและบทเรียนจากแต่ละชุมชนเป็นเรื่องที่น่าเรียนรู้ ความสำเร็จทำให้ชุมชนอื่นเห็นเป็นแบบอย่าง และมีกำลังใจ ในขณะที่ความล้มเหลวเป็นเรื่องที่ต้องนำมาทบทวนเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดซ้ำอีก

เราสามารถพบเจอทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในโครงการนี้ได้ที่บ้านท่าสูงบน ชุมชนประมงรักสุขภาพแถบภาคใต้ตอนบน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพมุสลิมไทย บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพบ้านท่าสูงบนเกิดจากการที่

จุดเริ่มต้นของชุมชนรักสุขภาพบ้านท่าสูงบนเกิดจากการที่ อ.จินตนิย์ จินตวานันต์ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ได้ไปศึกษาต่อปริญญาโทที่คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้พูดคุยเรื่องโครงการชุมชนรักสุขภาพกับ รศ.ดร.อิสรา ศานติศาสตร์ ผู้จัดการแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทย เพราะอาจารย์อิสราสอนอยู่ที่นั่น

ในฐานะที่เป็นคนสุราษฎร์ธานีโดยกำเนิด และโครงการชุมชนรักสุขภาพต้องการชุมชนเป้าหมายในเขตภาคใต้ตอนบนอยู่พอดี อาจารย์จินตนิย์จึงตอบรับภารกิจนี้

ในขั้นตอนต่อมา อาจารย์จินตนิย์จึงมองหาคณะทำงาน คนกลุ่มแรกที่เธอนึกถึงก็คือ เพื่อนๆ ที่เรียนจบมาจากคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ด้วยกัน ซึ่งมีส่วนหนึ่งทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาในองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ประสิทธิ์ชัย หนูนวน และสรายุทธ นาครอด คือสองคนที่ตกปากรับคำเข้ามาช่วยงาน

ประสิทธิ์ชัย หนูนวน

ก่อนลงสนามก็ต้องกำหนดทิศทางที่จะมุ่งไปเสียก่อน คณะทำงานหนุ่มสาวชุดนี้ ได้ทำการปรึกษาหารือกันว่า โครงการชุมชนรักสุขภาพที่ได้รับมอบหมายมาครั้งนี้ จะดำเนินไปยังทิศทางใด พวกเขาคุยกันจนได้โจทย์มา 5 ข้อ

1. มุ่งเน้นการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วม
2. ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว
3. เป็นโครงการที่ปรากฏผลอย่างยั่งยืน
4. ค้นหาผู้นำธรรมชาติ
5. หลีกเลี่ยงความขัดแย้ง

เมื่อได้ทิศทางของการทำงานแล้ว ใจหทัยต่อมาคือ จะไปทำกิจกรรมพัฒนาครั้งนี้ที่ชุมชนไหน เหมือนเดิมครับ ก่อนทำการรบก็ต้องกำหนดทิศทางก่อน คณะทำงานศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์กลุ่มนี้ จึงช่วยกันกำหนดคุณสมบัติของชุมชนเป้าหมาย โดยตั้งคุณสมบัติไว้ 4 ข้อ

1. ลักษณะทางกายภาพควรเป็นชุมชนปิด
2. มีลักษณะเป็นชุมชนชนบท
3. เพื่อลดงบประมาณค่าเดินทางควรเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
4. ไม่มีความขัดแย้งอย่างรุนแรงในชุมชน

ด้วยการเป็นนักพัฒนาเอกชนของประสิทธิ์ชัยและสรายุทธที่วิ่งวนอยู่แถวเมืองคอนอยู่เป็นประจำ ข้อมูลจึงมีอยู่แล้วพร้อมสรรพ ทำให้การเลือกเป็นไปได้โดยง่าย พวกเขาตัดสินใจเลือกบ้านท่าสูงบน อ.ท่าศาลา เป็นชุมชนเป้าหมาย เพราะนอกจากจะมีคุณสมบัติ 4 ข้อตามที่กล่าวมา

บทเรียนจากชุมชนรักคนรักคน ๕ ธันวาคม วันคนที่สุพรรณ

บทเรียนจากชุมชนในภาคใต้ สุราษฎร์ธานี บ้านท่าสูงบน

ที่นี่ยังมีการรวมตัวเป็นกลุ่มทำงานอยู่บ้าง ไม่ว่าจะเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) กลุ่มประมงพื้นบ้าน กลุ่มเลี้ยงปลาในกระชัง ถึงแม้จะยังไม่มี ความเข้มแข็งเท่าไรนักก็ตาม

ก่อนอื่นเรามาทำความรู้จักชุมชนบ้านท่าสูงบนกันก่อนดีกว่า

บ้านท่าสูงบน อ.ท่าศาลา จ.นครศรีธรรมราช เป็นหมู่บ้านประมงชายฝั่งที่ล้อมรอบด้วยทะเลและลำคลองสองสาย ชุมชนนี้เป็นชุมชนมุสลิม ล้วนกว่า 500 ครัวเรือน มีผู้คนอาศัยอยู่ประมาณ 2,000 คน ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ทำการประมงและเลี้ยงปลา เลี้ยงหอย พื้นที่ตั้งอยู่ห่างจากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ประมาณ 10 กิโลเมตร

ในส่วนของวิถีความเป็นมา นั้น ชุมชนนี้เริ่มมีการหักร้างทางพง โดยโต๊ะหมาน ชาวปัตตานีที่อพยพมาตั้งรกรากที่นี่เป็นคนแรก โดยในตอนนั้นบ้านท่าสูงบนยังเป็นแค่ป่าริมทะเลที่มีคลองล้อมรอบ โต๊ะหมาน

ยังเป็นผู้เริ่มทำมาหากินด้วยวิธีประมงพื้นบ้านอีกด้วย หลังจากโต๊ะหมานไม่นานก็มีคนอื่นทยอยตามมาจับจองพื้นที่ทำกินที่นี่ จนกลายเป็นหมู่บ้านในที่สุด

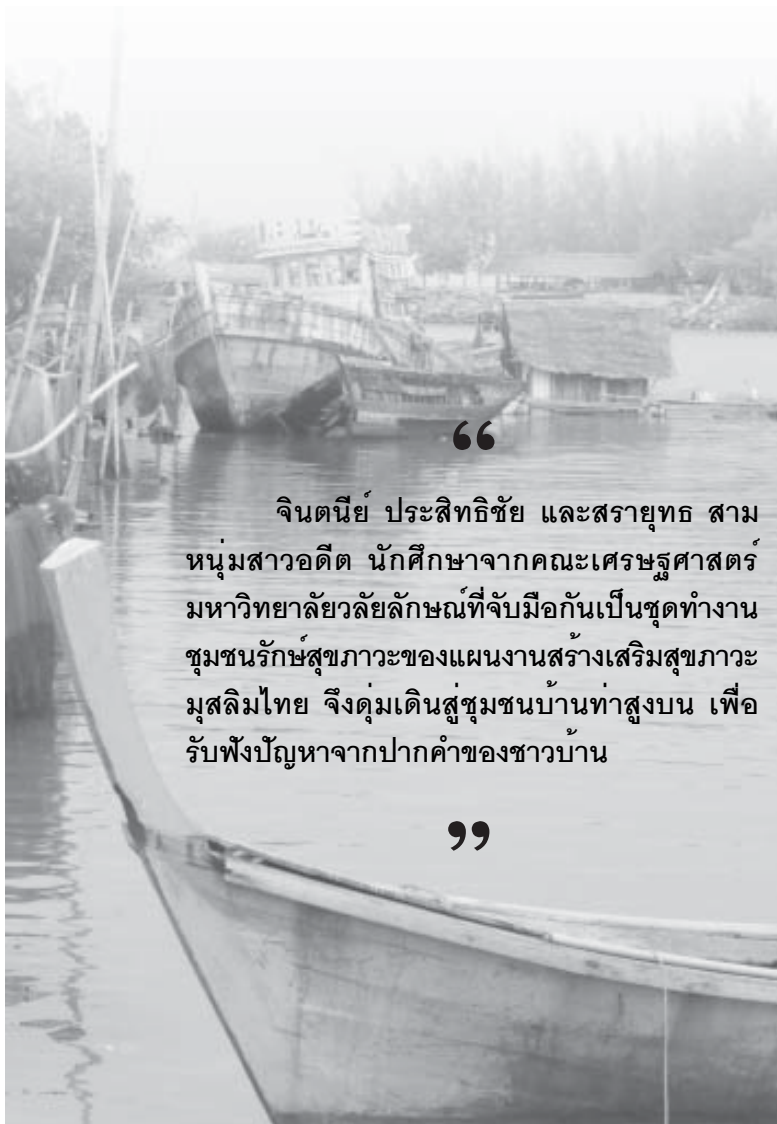
ผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า ในอดีตชุมชนแถบนี้ประกอบอาชีพโดยการทำประมงแบบพื้นบ้าน โดยใช้เครื่องมือที่อาศัยภูมิปัญญา มากกว่าเทคโนโลยี ไม่มีเรือยนต์ ไม่มีอวนลาก ชาวบ้านใช้เรือออกไปจับสัตว์น้ำนอกทะเลแต่ไม่ไกลจากฝั่งมากนัก แล้วล่อมสัตว์น้ำเข้ามายังชายฝั่ง และช่วยกันจับ ถึงจะใช้วิธีง่ายๆ แบบนี้ ก็ยังได้สัตว์น้ำในปริมาณมาก เพราะในสมัยก่อนทะเลแถบนี้ยังมั่งคั่งไปด้วยกุ้ง หอย ปู ปลา จนบางครั้งจับได้มากเกินความต้องการ จนถึงขั้นต้องแจกจ่ายให้เพื่อนบ้านหรือไม้ก็ปล่อยกลับคืนสู่ท้องทะเลไปเลยก็มี

แต่ปัจจุบันเมื่อเทคโนโลยีทันสมัยเข้ามา เริ่มมีเรืออวนลาก การประมงแบบชายฝั่งถูกคุกคาม ปริมาณสัตว์น้ำเริ่มร่อยหรอลง จนชาวประมงแห่งบ้านท่าสูงบนต้องออกไปหาถิ่นไกลกว่าเดิม บวกกับต้นทุนในการทำกินที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะค่าน้ำมัน ยกตัวอย่าง เช่น เมื่อ 3 - 4 ปีที่แล้วเมื่อหาปลากลับมาขายจะได้เงิน 1,500 บาท เมื่อหักต้นทุนและค่าแพปลาจะมีเงินเหลือ 500 บาท แต่ปัจจุบันรายรับเท่าเดิม แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น แคลค่าน้ำมันก็เพิ่มขึ้นเกินเท่าตัวแล้ว

บทเรียนจากชุมชนวิถีชีวิต \square สุรินทร์ ๑๐ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักสงบ ๕ ปี กุฎกาเวอ บ้านท่าสูงบน

ปัญหาทางเศรษฐกิจ จึงเป็นปัญหาที่ชาวท่าสูงบนพบเจอเช่นเดียวกับชุมชนอื่นๆ แต่ปัญหาในชุมชนที่รอการแก้ไขคงไม่ได้มีแค่นั้นแน่ และการรับรู้ปัญหาจากตัวชาวบ้านเอง ย่อมจะทำให้แก้ปัญหาได้ที่ต้นตอ

“

จินตนิยั ประสทธิชัย และสรายุทธ สาม
หนุ่มสาวอดีต นักศึกษาจากคณะเศรษฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ที่จับมือกันเป็นชุดทำงาน
ชุมชนรักสงบสุขภาวะของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะ
มุสลิมไทย จึงดุ่มเดินสู่ชุมชนบ้านท่าสูงบน เพื่อ
รับฟังปัญหาจากปากคำของชาวบ้าน

”

Unit 2

ค้นหาศักยภาพของชุมชน บ้านท่าสูงบน ด้วยตัวของเขาเอง

7

วันที่ 4 สิงหาคม 2548 คือวันที่คณะทำงานโครงการชุมชนประมง
รักษ์สุขภาพะบ้านท่าสูงบนจัดโครงการค้นหาศักยภาพของชุมชน

ในขั้นต้นเมื่อตัดสินใจเลือกชุมชนบ้านท่าสูงบนเป็นพื้นที่เป้าหมาย
คณะทำงานจึงต้องหาช่องทางประสานงานกับคนในพื้นที่ และที่สำนักงาน
องค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา (อบต.ท่าศาลา) ก็ทำให้พวกเขาได้เจอกับ
ครูยุ่น ไต่เตบ สมาชิก อบต.ท่าศาลา ซึ่งมีอีกหนึ่งบทบาทคือเป็น
ครูสอนศาสนาที่บ้านท่าสูงบน เมื่อได้ทำการพูดคุยทำความเข้าใจกันใน
ขั้นต้น ถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการระดมสมองเพื่อค้นปัญหาและทาง
ออก ครูยุ่นจึงอาสารับหน้าที่ไปประชาสัมพันธ์ ให้แกนนำในชุมชนมา
รวมการปรึกษาหารือ

ครูยุ่น ไต่เตบ
สมาชิก อบต. ท่าศาลา

บทเรียนจากชุมชนประมงฯ สู่สุขภาพะ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพสู่สภาว ชัยชนะที่สุพรรณ

ณ ศาลาหมู่บ้านริมทะเลในวันที่ 4 สิงหาคม 2548 จึงคลาคล่ำไปด้วยแกนนำชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แกนนำกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านและบุคคลอื่นๆ ที่มีความสนใจ เบ็ดเสร็จแล้วมีคนมาร่วมงานถึง 87 คน

ในงานจะเป็นการพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพเศรษฐกิจสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในมุมมองของแต่ละคน ปัญหาของชุมชนและแนวทางการแก้ไข

เมื่อคุยกลุ่มใหญ่จนทั้งหมดเห็นภาพรวมตรงกันแล้ว ทีนี้ก็เป็น การแบ่งกลุ่มย่อยเพื่อคิดโครงการตามความสนใจของแต่ละกลุ่ม รวมทั้ง ค้นหาคนที่มารับผิดชอบโครงการแต่ละกลุ่มด้วย โดยตลอดเดือนสิงหาคม ทางทีมงานชุมชนรักสุขภาพจะมีการประชุมกลุ่มย่อยกับชาวบ้านอยู่ ตลอด ทำให้เริ่มเห็นแววแล้วว่าคนไหนน่าจะมาเป็นโต้โผในกิจกรรมต่างๆ ของโครงการได้

จากการพูดคุยกับชาวชุมชนท่าสูงบน แกนนำชาวบ้านหลายคน ได้พูดถึงปัญหาของบ้านท่าสูงบนในยุคก่อนๆ ไร่ต่างๆ นานา คนแรกคือ ครูยุหนัน โต๊ะเตาบ

“แต่ก่อนขยะมาก ตอนผมเป็น อบต. ก็ผลักดันให้รถเก็บขยะมาเก็บในหมู่บ้านเพื่อจะแก้ปัญหาเรื่องขยะชายทะเล แต่ก่อนไม่มีที่ทิ้ง ชายทะเลเต็มไปด้วยขยะ แต่ก่อนถึงขยะจะมีบ้าง ก็ใส่เชิงไวก้าง ใส่ถุงไวก้าง แล้วไปทิ้งที่ไหน ก็ไปทิ้งที่ชายทะเล ไม่มีใครมาเก็บ ไม่มีที่ระบายขยะวางนั้นก็ได้อ

สภาพเศรษฐกิจในหมู่บ้านก็เป็นเศรษฐกิจที่ทำมาหากินในทะเล เป็นส่วนใหญ่ มีปัญหาเรื่องหนี้สิน รายได้ก็ไม่แน่นอนแล้วแต่ฤดูกาล เพราะบางฤดูกาลนี้ออกไปหากินในช่วงกลางคืนจะคุ้มได้ปลาเยอะ แต่ บางช่วงก็ต้องออกไปตอนกลางวัน บางช่วงอย่างเดือนสี่เดือนห้า ก็จะมี กุ้งเล็กๆ เขาเรียกว่ากุ้งเคยเข้ามา ก็ซั๊กประมาณเดือนครึ่งแล้วก็หมดไป มันเป็นช่วงที่ไม่แน่นอน สภาพวะของการทำมาหากินที่นี้ก็คือ ผู้ชายก็ออกไปหาปลา ผู้หญิงก็เอาปลามาขาย ก็แค่นั้น เขาก็อยู่กันได้”

๙

ส่วนสุดา ไต่ละหวี หรือ กะเล็ก แกนนำของ อสม. ก็ให้ความเห็น อีกมุมมองหนึ่งของปัญหาในชุมชนบ้านเกิดของเธอว่า

“แต่ก่อนแอ๊ด ขยะเต็มไปหมดเลย แต่ก่อนหนูก็เยอะ แล้วตอนนี้ เด็กๆ วัยรุ่นทำงานบ้านเพื่อน (ที่อื่น - ผู้เขียน) กันเยอะเลย ไปทำงานที่ สุราษฎร์ฯ ไปตอนหัวรุ่ง กลับ ตอนหาหกโมงเย็น บ้านเรา ไม่มีงานจะทำ ทำให้ไม่มี โอกาสทำอะไรในหมู่บ้านเลย”

สุดา ไต่ละหวี แกนนำ อสม.

ตัวแทนกลุ่มแม่บ้านทำสบุน

บทเรียนจากชุมชนแออัดฯ สุราษฎร์ธานี บ้านทำสบุน

สำหรับคำถามที่ว่า ทำไมเยาวชนในหมู่บ้านไม่สานต่ออาชีพที่ทำกันอยู่ ก็เล็กตอบว่า

“มันอยู่ไม่ได้ เพราะงานมาอยู่กองแห่งเดียว หากอยู่ก็ต้องว่าง หากลูกๆ อยู่บ้านกันเฉยๆ ไม่ทำอะไรมันมีรายจ่ายมากกว่ารายได้ บางคน ลูกเยอะ ตอนเช้าแจกคนละ 20 - 30 บาท พ่อแม่ได้มาวันละร้อยพอให้ลูก เหมือนใช้ทุนไปวันๆ”

ส่วนอิหม่ามดอรอมาน โต๊ะเห็ม ให้ความเห็นว่าปัญหาหนักของที่นี่คือยาเสพติด เพราะนอกจากชาวบ้านจะไม่ห้ามแล้วยังจะส่งเสริมเสียอีก

“เพราะอะไร เพราะลูกติดยากินน้ำหอม (น้ำตัมใบกระท่อม - ผู้เขียน) ส่งเสริมในที่นี้หมายความว่า คือต้องการให้ลูกได้สบายใจ มีแรงดีๆ เพื่อที่จะทำงานให้กับพ่อแม่ได้เต็มที่”

แต่ประสิทธิชัย ซึ่งถึง ไม่ใช่คนในพื้นที่ แต่ก็เข้าร่วมกิจกรรมคลุกคลีกับชาวบ้านมา ตั้งแต่สมัยเป็นนักศึกษา มองพื้นฐานของบ้านท่าสูงบนว่า

“พื้นฐานเดิมที่ท่าสูงจริงๆ แล้ว เขาเคยรวมตัวกันมาก่อนเกี่ยวกับการรณรงค์ต่อต้านเรืออวนลากชนดินที่มาทำลายทรัพยากร ซึ่งตอนที่ผมอยู่ปี 1 ผมจำได้ว่าผมเคยไปแล้วเขาก็ประชุมกัน รวมตัวกันว่า จะขจัดเรือประมงปลาเล็ก

ที่เข้ามาถูกล้ำหน้าน้ำสามพันเมตรอย่างไร ก็ถือว่ามีความเป็นมาที่มีการรวมตัวกันในชุมชนอยู่แล้ว แต่ผมไม่แน่ใจว่าช่วงไหนที่มีการแบ่งระหว่างกลุ่มในหมู่บ้านกันเอง ถ้ามามีการขัดแย้งกันรุนแรงไหม ก็คงไม่ไม่ถึงขั้นแบบแตกแยกกัน ไม่พูดกันเลย แบบนั้นไม่ใช่ แต่คล้ายๆ ว่าถ้ากลุ่มไหนสร้างกิจกรรมขึ้นมา อีกกลุ่มหนึ่งก็จะสงวนท่าที ไม่เข้าร่วมอย่างเต็มที่ ไม่ขัดขวางแต่ก็ไม่ร่วมมือ”

ในที่สุดการพูดคุยและระดมความคิดเห็นนั้น คณะทำงานสรุปปัญหาจากมุมมองของแกนนำชุมชนบ้านท่าสูงบนได้หลายข้อ อาทิเช่น

1. ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ มีคนจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่มีโอกาสได้ศึกษาในระดับสูงๆ

2. เป็นหมู่บ้านประมง มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น แต่ไม่มีการจัดการด้านสาธารณสุขโรคที่ตี ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะปัญหาทางด้านสุขภาพ

3. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาความเสื่อมโทรมของที่อยู่อาศัย ปัญหาขยะ และปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรชายฝั่ง

4. ปัญหาเรื่องการบริโภคบุหรี่และยาเสพติด

5. การเปลี่ยนแปลงลักษณะภูมิประเทศชายฝั่งที่แผ่นดินถูกกัดเซาะ ทำให้พื้นที่ริมทะเลลดลง จากอดีตที่อาณาเขตหมู่บ้านห่างจากชายทะเลมากกว่า 1 กิโลเมตร แต่ในปัจจุบันพอเปิดประตูบานก็ถึงทะเลเลย ทำให้ชาวบ้านในชุมชนบ้านท่าสูงบน ไม่มีที่ดินเหลือพอในการสร้างอาชีพอื่นๆ นอกจากอาชีพประมง ทำให้ต้องหันไปประกอบอาชีพรับจ้างตามโรงงานนอกชุมชน เช่น ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

6. ประชาคมประมงโดยทั่วไปมีลักษณะทางสังคมที่โดดเดี่ยวขาดการสร้างสรรค์เครือข่ายที่เข้มแข็ง ชาวชุมชนขาดการประสานประโยชน์และประสานงานอย่างใกล้ชิด ขาดภาวะการเป็นผู้นำที่ดี เป็นต้น

บทเรียนจากชุมชนประมงฯ สุราษฎร์ธานี บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาวะบ้านท่าสูงบน จังหวัดสุพรรณบุรี

สำหรับทางออกของปัญหา ตอนนั้นส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเสนอให้สร้างสาธารณูปโภคพื้นฐาน เช่น สร้างถนนลาดยางริมฝั่งทะเล ทำเรือสปีดโบท เป็นต้น ซึ่งคณะทำงานก็ตระหนักดีว่า พวกเขาไม่สามารถให้ดังเช่นที่ชาวบ้านต้องการได้ เพราะมีข้อจำกัดในเงื่อนไขของงบประมาณที่สนับสนุน แต่ส่วนที่สำคัญที่สุดก็คือ กรอบคิดของชาวบ้านไม่สนับสนุนการพัฒนา

ทีมงานชุมชนรักสุขภาวะบ้านท่าสูงบนนั่งพูดคุยกันว่า จากทางแก้ปัญหาต่างๆ ที่ชาวบ้านเสนอมา ทำให้เห็นได้ว่า กรอบความคิดและการเรียนรู้ของชุมชนที่นี้ยังเป็นกรอบแบบเดิม ซึ่งก็คือกรอบที่หน่วยงานจากภายนอกสร้างเอาไว้ นั่นก็คือ อะอะอะไรก็สร้าง การพัฒนาในสายตาของชาวบ้านเท่ากับการสร้างสาธารณูปโภค!

ทางคณะทำงานจึงลงมติกันว่า พวกเขาจะต้องปูพื้นฐานเรื่องวิธี
คิด และมุมมองในเรื่องการพัฒนาของชาวบ้านท่าสูงบนเสียใหม่

“ตอนแรกพอสภาพเป็นแบบนี้ก็คาดเดาได้ว่า กิจกรรมที่จะมาลง
ที่ท่าสูงบนนี้ ผลสุดท้ายมันจะพัฒนาเป็นรูปธรรมอย่างเด่นชัดเลยภายใน
ระยะเวลาของโครงการน่าจะยาก เหตุผลเพราะพื้นฐานชุมชนมันไม่มี เช่น
ถ้าสมมุติว่าชุมชนรวมตัวกันแข็งแรงมาก โครงการที่เขาสามารถมา
ต่อยอดได้เลย อันนี้ผลสุดท้ายจะออกมาได้เป็นรูปธรรม ชัดเจนและไวมาก
แต่ว่าภายใต้พื้นฐานชุมชนที่ไม่มีอะไรอยู่แล้ว ขนาดเรื่องความคิดและ
มุมมองในการพัฒนามันยังไม่เกิด ถ้าจะพัฒนาให้เป็นรูปธรรมชัดเจน
ท่าจะยาก การพัฒนาชุมชนยังงี้ก็ยากอยู่แล้ว เพราะว่าเวลาเราทำงาน
ชุมชนบางพื้นที่ สามปียังไม่ได้อะไรเลย โครงการนี้ไม่ถึงปี ก็คิดว่าจะมา
ทำให้มันแข็งแรง ให้เข้มแข็งท่าจะยาก”

๑๑

ภารกิจของหนุ่มสาวกลุ่มนี้ ในการผลักดันชุมชนรักษาสุภาพะ
ภายใต้การสนับสนุน ของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย
จึงปรับทิศทางมาเน้นเปลี่ยนกรอบความคิด ในการพัฒนาของชาว
บ้านเสียก่อน เพื่อหวังให้เกิดการพัฒนาที่ถูกต้องทางในอนาคต

๑๑

Unit 3

เปลี่ยนความคิด ด้วยการดูงาน

“อย่างนั้นก็ต้องมาเปลี่ยนวิธีคิด ทำอย่างไรก็ได้ที่จะทำให้ชาวบ้านเกิดการเปลี่ยนมุมมอง มองแบบใหม่ หมายความว่ามองที่จะฟังตัวเอง คือแต่ก่อนอาจจะมองที่จะฟังคนโน้นคนนี้ เวลาคิดโครงการอะไรก็ต้องขอเงินคนอื่น มุมมองที่จะฟังศักยภาพของตนเองเป็นมุมมองที่สำคัญมาก จะเป็นจุดเริ่มต้นในการทำให้เกิดเป็นรูปธรรม ตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ถ้าสมมุติตรงนี้ยังไม่เกิด ต่อให้เรามีเงินและทุ่มไปก็ไร้ประโยชน์ พอทำไปๆ มันก็สลาย” ประดิษฐ์ชัย หนูนวนล บอกถึงภารกิจแรกของทีมงานชุมชนรักษุสุขภาวะแห่งบ้านท่าสูงบน

ประดิษฐ์ชัยเล่าว่า ก่อนที่เขาจะมาทำโครงการนี้ เขาและเพื่อนๆ ก็มีประสบการณ์ด้านการพัฒนาชุมชนมากมายหลายชุมชน ทำให้รู้ว่าถ้าทำแบบไหน ผลลัพธ์จะออกมาเป็นแบบใด

“เราจึงมีบทเรียนเยอะมาก คือถ้าไม่สามารถเปลี่ยนมุมมองได้ ก็ไม่มีประโยชน์ ต่อให้เราได้เงินจากโครงการนี้มา ถ้าชาวบ้านอยากได้อะไรสักอย่าง แล้วก็ทุ่มเงินไปเลย บอกอันนี้คุณอยากได้ใช่ไหม ชาวบ้านพูดมาแล้วว่าอยากได้อันนี้ เราก็ทุ่มไปเลย ถ้าอย่างนั้นมันก็ง่าย แต่ก็รู้ว่ามันไม่เหลืออะไร ดีไม่ดีก็ขัดแย้งกันอีก กลุ่มโน้นอยากได้กลุ่มนี้ก็อยากได้ไม่รู้จะแบ่งกันยังไง”

โจทย์การเปลี่ยนกรอบคิดของชาวบ้านนับว่าหินพอสมควร แต่คณะทำงานโครงการชุมชนประมงรักษ์สุขภาพะบ้านท่าสูงบน ของแผนงานเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย ก็อาศัยประสบการณ์จากการพัฒนาชุมชนที่ผ่านๆ มาของทีมงาน ซึ่งพวกเขาารู้ดีว่า หากจะใช้วิธีการพูดให้ชาวบ้านฟัง แล้วชาวบ้านจะเปลี่ยนวิธีคิดนั้นเป็นไปได้ยาก

การจะให้ใครสักคนเปลี่ยนมุมมองจะต้องเกิดจากหลายประสาทมัลลิส!

“หูก็ได้ยิน ตาก็เห็น ปากก็พูด ก็ต้องไปดูงาน ไปดูที่เขาสำเร็จแล้ว เพราะว่าการเรียนรู้นั้นที่สำคัญในภาคชาวบ้าน คือการไปดูที่เขาทำ ถ้ามาพูดให้ฟังอาจมองไม่เห็น ไม่เข้าใจ แต่ถ้าได้ไปดูนี้ ได้เลย” ประสิทธิชัยบอกเล่าถึงกลยุทธ์ในการเปลี่ยนกรอบคิดชาวบ้านด้วยการพาไปดูงาน

สถานที่แรกที่ทางคณะทำงานพาผู้นำชุมชนบ้านท่าสูงบนไปดูงานก็คือ จ.ตรัง เป้าหมายสำคัญในการพาไปครั้งนี้ก็คือ ต้องการให้ชาวบ้านไปรู้จักการจัดการองค์กรชุมชน

“คำว่่าองค์กรชุมชนมันอาจจะเป็นเรื่องงงๆ ชุมชนทำไมต้องมีองค์กรด้วย สำหรับชาวบ้านที่นี่ พอเขาไปมาแล้วเห็นได้ชัดว่าเขาเปลี่ยนแปลงไหม มันก็ไม่ แต่เราสังเกตว่ามีคนที่นั่นนี่ตาเริ่มสนใจว่า เออ มันมีอย่างนี้ด้วยหรอ หนึ่งคันรถบัสที่ไปประมาณ 40 คน อาจมีประมาณ 10 คนเท่านั้นที่เห็น ที่เหลือก็เที่ยวสรวลเสเฮฮา ก็ไม่เป็นไร เราถือว่่าให้เขาได้สัมผัสบรรยากาศบางอย่าง”

ประสิทธิชัยสรุปให้ฟังถึงผลที่ได้จากการดูงานว่า มีคนสักสิบคนที่สามารถมาทำงานต่อได้ แค่นี้ก็เพียงพอแล้ว เขาให้ความเห็นว่าชุมชนที่ไม่มีพื้นฐานทางการพัฒนาเลย ต้องเริ่มต้นด้วยการดูงานก่อน เพื่อสร้างให้ชาวบ้านเกิดแรงบันดาลใจ และเห็นแนวทางที่เป็นรูปธรรม

บทเรียนจากชุมชนในวัย ๕๐ ปี ๖๐ ปี บ้านท่าสูงบน

อย่างชาวบ้านท่าสูงบนเอง หลังจากกลับมาจากการดูงาน คณะทำงานก็ได้จัดประชุมสรุปผลจากการดูงานว่า พวกเขาได้อะไรบ้างจากการไปดูงาน

ผลสรุปที่ได้ก็คือ ชาวบ้านไม่ได้อะไรที่เป็นขึ้นเป็นอันนัก แต่ในความจริงแล้วไม่ได้อะไรเลย เพราะชาวบ้านที่ไปก็เริ่มรู้แล้วว่า พวกเขาเองอยากทำอะไร

“พื้นฐานเดิมชุมชนนี้รับจ้างเป็นส่วนใหญ่ รับจ้างปอกกุ้ง ปอกปู ในชุมชน พอพื้นฐานเป็นอย่างนี้แล้วไปดูชุมชนอื่น เขาก็บอกว่าเขาอยากทำเศรษฐกิจชุมชน ตอนนั้นผมจำไม่ได้ว่าเขาอยากทำอะไร มีคนเสนอ เรื่องกรือโป๊ะ (หัวข้าวเกรียบของสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ - ผู้เขียน) เขาอยากรวมกลุ่มกันผลิตอะไรสักอย่างขาย แล้วเอากำไรมาแบ่งกับสมาชิก”

เมื่อมีเป้าหมายชัดเจนว่าจะทำอะไร ครั้นจะเริ่ม คนในชุมชนก็ไม่มีความรู้เรื่องการทำกรือโป๊ะ หากอยากได้ลูกเสื่อก็ต้องเข้าถ้าเสื่อ หนุ่มสาวคณะทำงานโครงการชุมชนประมงรักษ์สุขภาพะบ้านท่าสูงบน จึงพาแกนนำชาวบ้านลงไปดูงานที่บ้านปาตาบาระ จ.ปัตตานี ซึ่งเป็นชุมชนประมงรักษ์สุขภาพะชุมชนแรก ของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย (สสม.) เป็นแหล่งวิสาหกิจชุมชนทำกรือโป๊ะขาย ที่ประสบความสำเร็จค่อนข้างมาก

ในเมื่อการไปดูงานครั้งนี้มีเป้าหมายชัดเจนว่าเพื่อเรียนรู้การทำกรือโป๊ะ สมาชิกของคณะดูงานชุดนี้ จึงได้ศึกษากระบวนการทั้งหมดในการทำกรือโป๊ะว่าทำอย่างไรบ้าง ตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงตอนสุดท้าย

หลังกลับมาจากปัตตานี เมื่อคณะทำงานได้พูดคุยกันกับชาวบ้านก็เห็นตรงกันว่า โครงการเศรษฐกิจชุมชนท่าจะติดขัดปัญหาในเรื่องของงบประมาณ หากจะทำเองกินเองนั้นพอได้ แต่หากจะทำขาย ต้นทุนมันสูงเกินไป

บทเรียนจากชุมชนรักสามัคคี สุพรรณบุรี บ้านทุ่งสุพรรณ

บทเรียนจากชุมชนในรัชสมัยสุโขทัย ชุมชนบ้านท่าสูงบน

เมื่อล้มเลิกการผลิตกรือโป๊ะ เหล่าแกนนำบ้านท่าสูงบนจึงมานั่ง
คิดกันต่อว่าจะนำอะไรมาเป็นสินค้าเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชน

และแล้วโมเดลเศรษฐกิจชุมชนปัตตานีก็ได้ถูกนำมาใช้ ถึงจะ
ไม่ได้ผลิตกรือโป๊ะแบบปัตตานี แต่การได้เยี่ยมชมการผลิตหมวกกะปิเยาะ
ที่นั่นก็ทำให้ชาวบ้านท่าสูงบนมองว่า พวกเขาก็ทำได้ อีกทั้งต้นทุนของ
การผลิตหมวกกะปิเยาะ ยังต่ำกว่าการผลิตกรือโป๊ะอย่างเทียบไม่เห็นฝุ่น

“พวกหมวกถักใช้เข็มถัก หมวกที่ใส่ละหมาดก็ทำได้ ทำเป็นอาชีพ
เลย เขาจะส่งโควต้า 30 - 40 ใบ แล้วมารวบรวมกลุ่มถัก พอส่งไป สัก
เดือนสองเดือนก็จะมียอดส่งมาอีก”

แต่กระนั้นการถักหมวกก็ไม่สามารถกลายเป็นเศรษฐกิจหลักของ
ชุมชนดังการคาดหวังในตอนแรกได้ เพราะยอดส่งทำที่ไม่สม่ำเสมอจน
ไม่สามารถมาเป็นอาชีพหลักได้ กลุ่มชาวบ้านที่ถักหมวกจึงยังต้องทำ
อาชีพเดิมของตัวเองอยู่

นอกจากกรือโป๊ะและการถักหมวก ตอนไปดูงานที่ตราง ชาวบ้าน
ก็ยังคร่ำครวญการทำการกระชังกุ้งและปูม้ามาใช้ที่หมู่บ้าน เพราะแต่ก่อน

การทำกระชังที่ทำสูงบนก็ทำไปแบบตามมีตามเกิด จนเมื่อได้เห็นการทำกระชังอย่างเต็มรูปแบบที่ต้ง เมื่อกลับมากระชังปูมาและกั้งของบ้านทำสูงบนจึงมีความสมบูรณ์แบบมากขึ้น รวมไปถึงการดูงานที่ชุมชนบ้านเหนือ ตำบลคูเต่าที่หาดใหญ่ ซึ่งเป็นชุมชนรักษาสุขภาวะอีกแห่งหนึ่งของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย (สสม.) หลังจากกลับมาจากการดูงานที่บ้านเหนือ ชาวบ้านทำสูงบนก็นำเศรษฐกิจชุมชนการผลิตปลาแห้งมาขายที่หมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันตลาดยังตอบรับไม่ได้นัก ทำให้วันนี้ปลาแห้งก็ยังไม่สามารถกลายเป็นสินค้าหลักของบ้านทำสูงบนได้

หลังการผลักดันเรื่องเศรษฐกิจชุมชน คณะทำงานจึงมาประเมินกันว่า การต้องพึ่งพิงองค์ความรู้จากชุมชนอื่น คือขาดองค์ความรู้ในการผลิตสินค้าของตัวเอง รวมทั้งการที่ชุมชนขาดทักษะในการบริหารจัดการแบบกลุ่มองค์กรชุมชน แม้ว่าจะไม่ติดขัดเรื่องงบประมาณ ทางคณะทำงานโครงการชุมชนประมงรักษาสุขภาวะบ้านทำสูงบนมองว่า คงไม่สามารถผลักดันโครงการเศรษฐกิจชุมชนไปได้ไกลกว่านี้ แต่ถึงจะไม่ประสบความสำเร็จในเรื่องเศรษฐกิจชุมชนนัก แต่หลังการดูงานและการลงมือทำ ก็ทำให้ชาวบ้านโดยเฉพาะแกนนำเริ่มปรับกรอบคิดในการพัฒนาได้บางส่วน

“

ลำดับถัดไป ก็คือการสร้างให้เกิดชุมชนรักษาสุขภาวะอย่างแท้จริงตามทิศทางที่กำหนด โดยแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย

”

บทเรียนจากชุมชนรักษาสุขภาวะมุสลิมไทย บ้านทำสูงบน

Unit 4

วัตถุประสงค์ | แผนงาน และกิจกรรมของชุมชน ประมงรักษ์สุขภาพ:

จากการพูดคุยในคณะทำงาน โครงการชุมชนประมงรักษ์สุขภาพ บ้านท่าสูงบน ของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทยจึงได้กำหนด วัตถุประสงค์ในการก่อสร้างสร้างชุมชนรักษ์สุขภาพครั้งนี้ไว้ว่า จะเป็นการ ทำให้ชาวชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในสุขภาพ และมีกระบวนการพัฒนา สุขภาพของตนเอง ครอบครัวและชุมชน

ข้อที่สอง ก็คือการทำให้ประชาคมสามารถนำคำสอนในศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนประมงให้ดีขึ้น

ข้อที่สาม ก็คือการหาแนวทางในการพัฒนาอาชีพเสริมหรืออาชีพ ทางเลือกให้รายได้เพิ่มขึ้น

และข้อที่สี่ ก็คือการกระตุ้นและสร้างเสริมความเข้มแข็ง ให้แก่ ประชาคมโดยผ่านกิจกรรมต่างๆ เพื่อก้าวสู่การเป็นหมู่บ้านประมงรักษ์ สุขภาพต้นแบบ ที่ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

มาในส่วนของกลยุทธ์และกิจกรรมของโครงการนี้ จะใช้วิธีดำเนินการ แบบบูรณาการโดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาคม มุ่งประเด็นการ ดูแลสุขภาพกายและใจ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาคม

โดยในการดำเนินกิจกรรมครั้งนี้ จะมีการแบ่งเป็นแผนงานในด้าน ต่างๆ ทำแผนด้วยกัน

แผนแรกคือแผนงานด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ในแผนนี้จะมีกิจกรรม 3 กิจกรรมคือ หนึ่ง การลดอัตราการสูบบุหรี่และรณรงค์เรื่องมัสยิดปลอดควันบุหรี่ สอง การให้ความรู้ทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การบริโภค และสาม ส่งเสริมการออกกำลังกาย

มาที่แผนที่สอง แผนงานด้านการเรียนรู้ชุมชน โดยมีกิจกรรมการรวบรวมประวัติและศึกษาวิถีชีวิตชุมชน และกิจกรรมการเรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน ซึ่งกิจกรรมแรกนั้นได้มีการดำเนินการไปแล้วในโครงการค้นหาศักยภาพของชุมชนที่เป็นการประชุมระดมความเห็น โดยกิจกรรมหนึ่ง ในนั้นคือการเล่าเรื่องราวชุมชนโดยสมาชิกอาวุโสในชุมชน

บทเรียนจากชุมชนแออัดฯ กรุงเทพมหานคร ชัยวัฒน์ ชัยวัฒน์

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ ๓๖๐ บ้านท่าสุพรรณ

แผนงานด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือแผนต่อมา ในแผนนี้จะมีการจัดการขยะในหมู่บ้าน กิจกรรมการปลูกต้นไม้บริเวณพื้นที่ชายฝั่งและการปรับภูมิทัศน์ รวมทั้งกิจการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อม

แผนงานที่สี่ คือแผนการค้นหาศักยภาพชุมชน ภายใต้กระบวนการ
ทัศน์อิสลามกับการพัฒนา ในแผนนี้จะมีกิจกรรมค่อนข้างหลากหลาย
ประกอบไปด้วย การสรุปบทเรียนชุมชน การพัฒนาแกนนำเพื่อการพัฒนา
กิจกรรมเวทีประวัติศาสตร์ชุมชน และกิจกรรมการระดมความคิดเพื่อการ
พัฒนา

23

๖๖

และแผนงานสุดท้าย คือแผนการบริหารและประเมินผล
โครงการ ซึ่งเป็นแผนงานท้ายสุด เพื่อตรวจสอบเช็คการดำเนินโครงการ
ว่าสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้หรือไม่

๖๖

Unit 5

เริ่มต้นใหม่ เล็กๆ ง่ายๆ ด้วยแอโรบิก

หลังไปมุ่งเน้นต่อยอดโครงการตามหลังการดูงาน จนดูเหมือนชุมชนประมงรักษ์สุขภาพที่วางทิศทางไว้ในตอนแรกจะไม่ใช่อย่างที่คิดไว้ คณะทำงานที่มี อ.จินตนิย์เป็นแกนนำ จึงกลับมาประเมินโครงการอีกครั้ง โดยกำหนดทิศทางว่าจะหันกลับมาสร้างพื้นฐานให้กับชุมชนในเรื่องสุขภาพ

“ที่จริงถ้าพูดถึงคำว่าสุขภาพก็จะมี 4 มิติคือ กาย จิต สังคม ปัญญา แต่เรารู้สึกว่าชุมชนที่ไม่มีฐาน ถ้าจะเริ่มให้เขาคิดเรื่องการสร้างสุขภาพเวลาทำอะไรสักอย่างที่ต้องครอบคลุม 4 มิติ มันจะยากไป ก็คิดว่าเราจะเริ่มอย่างไรเพื่อที่จะต่อยอดได้ในอนาคต ก็เลยเริ่มเรื่องที่มีน่ายากก่อน เลยมาเริ่มที่เรื่องการออกกำลังกาย เพราะตอนที่คุยเรื่องสุขภาพก็ให้เห็นปัญหาว่า คนที่นี่เป็นความดัน เบาหวานและโรคอ้วนกันเยอะ เลยมานั่งคิดกันว่าทำอะไรที่จะแก้ปัญหานี้ได้ ชาวบ้านก็บอกว่าตอนเย็นๆ ช่วงนั้นก็มีการออกกำลังกายอยู่แล้ว แต่คนมาน้อยมาก เขาบอกว่าถ้าเป็นโครงการนี้ก็ทำได้เลยไม่ต้องไปออกแรงอะไรมาก ทางทีมงานก็เลยจัดครูมาสอน ติดตั้งเครื่องเสียง ต้องมีระบบการจัดการพอสมควร” ประสิทธิชัย ในฐานะหนึ่งในคณะทำงานบอกเล่าเก้าสิบถึงการเปลี่ยนทิศทางของโครงการ

แต่ทว่าโครงการง่ายๆ ที่โครงการชุมชนรักสุขภาพของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทยทำ กลับก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่สวดยามจนน่าตกใจ

25

ปรากฏการณ์เล็กๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน คือผู้เฒ่าผู้แก่จูงลูกจูงหลาน มาออกกำลังกาย ในแต่ละเย็นที่โรงเรียนบ้านท่าสูงบน จะมีชาวบ้านไป ออกกำลังกาย ด้วยการเต้นแอโรบิควันละ 30 - 50 คน

“ปรากฏการณ์แอโรบิคนับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สำคัญมาก เพราะว่ามันได้ให้บทเรียนสำหรับคนทำงานอย่างหนึ่งว่า ชุมชนที่ไม่พร้อม ก็ต้องทำอะไรที่ชุมชนเขาสัมผัสได้ก่อน คือเอากิจกรรมที่ไม่หวังผลเลิศเลอ แต่เอากิจกรรมง่ายๆ ที่รวมคนได้ก่อน แอโรบิคนี่ถือเป็นการเริ่มต้น ซึ่ง ปรากฏการณ์อย่างนี้มันไม่ได้เกิดขึ้นบ่อยๆ ในขณะที่ความเป็นชุมชน แออัดตรงนี้ คนดิ้นรนเพื่อที่จะหาเงินเลี้ยงชีวิตแต่ละวัน ต้องออกทำงาน ข้างนอกด้วย การที่จะเอาคนทั้งหมดมารวมกันมันยาก แต่กิจกรรมแอโรบิค มันทำให้คนในท่าสูงบนสัมพันธ์กันมากขึ้น เพราะว่าก่อนเต้นเขาจะมีการ พุดคุยกัน ทักทายกัน พอเสร็จก็พุดคุยกันอีกก่อนแยกย้ายกลับบ้าน”

บทเรียนจากชุมชนแออัดในกรุงเทพฯ ๒๕๖๐ ชุมชนท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ ๑๐ ชุมชนที่สุขวน

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น
ในท่าสูงบนจะเอาไปเปรียบ
เทียบกับความอ่อนหนาผาดัง
ของนักเดินแอโรบิคตามสวน
สาธารณะหรือหน้าแฟลตแบบ

กรุงเทพฯ ก็คงยาก เพราะคนเมืองกรุงต่างคนต่างมา
ออกกำลังกาย พอเดินเสร็จก็บ้านใครบ้านมัน แต่ละคน
มาจากไหนก็ไม่รู้ แต่ในชนบทลานเดินแอโรบิคไม่ใช่แค่
สถานที่เดิน แต่คือพื้นที่ทางความคิด พื้นที่ทางความ
สัมพันธ์ใหม่ที่เกิดขึ้น

“อันนี้ประเมินจากความรู้สึกของชาวบ้านที่เขาเห็นคนมาเดิน
มากขึ้นๆ คนเริ่มรู้จักกันมากขึ้นๆ คุยกันมากขึ้น และจริงๆ แล้วแอโรบิคนี้
แหละมันจะเป็นตัวที่ทำให้เกิดการพูดคุย และเกิดสำนึกอะไรบางอย่างใน
กลุ่มคน เช่นเวลามีกิจกรรมอะไรคนในชุมชนก็จะพูดกันว่าหยุดเรื่องส่วน
ตัวไว้ก่อน เอาเรื่องส่วนรวมก่อน ซึ่งอันนี้เป็นผลผลิตจากการเริ่มต้นการ
ทำงานด้วยลานแอโรบิค ซึ่งถามว่าก่อนหน้านั้นถ้าไม่มีกิจกรรมพวกนี้เกิดขึ้น
คนในชุมชนจะยอมมาทำกิจกรรมส่วนรวมไหม ไม่มานะครับ เพราะเขา
รู้สึกว่าเสียเวลาทำมาหากินของเขา”

ประสิทธิ์ชัยบอกว่า สิ่งที่เรามักจะได้รับเป็นปกติของการออก
กำลังกายคือร่างกายแข็งแรง ผู้สูงอายุจะรู้สึกสบายตัว ความดันเลือดลด
หลายคนที่เป็นเบาหวานก็ร่างกายมีสุขภาพดีขึ้น แม่บ้านหลายคนน้ำหนัก
ลดลง แต่ส่วนเพิ่มที่เขาและเพื่อนร่วมคณะทำงานไม่เคยคิดว่าจะได้ก็คือ
สำนึกส่วนรวม

และการเดินแอโรบิค ก็ไม่ใช่สร้างปรากฏการณ์แค่ในช่วงที่ทาง
คณะทำงานดำเนินโครงการชุมชนรักสุขภาพเท่านั้น ถึงวันนี้ที่โครงการ
ผ่านเลยมากกว่า 2 ปี กิจกรรมการเดินแอโรบิคก็ยังคงดำเนินการอยู่

“บทเรียนจากเวลาเราทำงานที่อื่นๆ ปกติเวลาจบโครงการกิจกรรมมันก็จะหยุด แต่กับที่นี่การเดินแอโรบิคมันยังอยู่ แต่ถ้าเราเอากรอบการประเมินไปเทียบกับชุมชนอื่นๆ ที่เขาทำอะไรเป็นรูปธรรมเยอะแยะมากมาย ก็อาจจะดูเป็นเรื่องเล็กๆ แล้วดูเหมือนว่ามันจะไม่ค่อยประสบผลสำเร็จเท่าไร แต่ผมคิดว่าถ้าประเมินเรื่องความรู้สึกของคนเป็นหลัก ที่นี่ก็ประสบความสำเร็จแล้ว”

จากจุดเริ่มต้นเล็กๆ นี่เองที่ทำให้การออกกำลังกายเป็นกระแสต่อเนื่องไปยังส่วนอื่นของชุมชน ในทุกเช้าภาพที่เห็นจนเจนตาคือผู้เฒ่าของหมู่บ้านเดินออกกำลังกายในสนามฟุตบอลริมทะเลหน้าหมู่บ้าน ส่วนในตอนเย็นนอกจากบรรดาผู้หญิงจะออกมาเดินแอโรบิคแดนซ์แล้ว ผู้ชายรุ่นหนุ่มจะออกมาเล่นฟุตบอล ส่วนหนุ่มวัยดีก็มาร่วมกลุ่มกันเตะตะกร้อ คนกลุ่มอื่นก็มีกิจกรรมของตัวเองเช่นกัน เช่น การจับกลุ่มกันเล่นกีฬาบอลเลย์บอลที่สนามใกล้ทะเล เรียกว่ากีฬาได้แทรกซึมไปในสายเลือดของชาวบ้านท่าสูงบนทุกผู้ทุกวัยจริงๆ

บทเรียนจากชุมชนแอโรบิค ๕ | สิงหาคม ๒๕๖๐ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากสหรัฐอเมริกา ปี ๑๙๗๐ บ้านทำสูงบน

สำนึกในการเสียสละให้ส่วนรวมของชาว
ทำสูงบน มีมากจนกระทั่งในปัจจุบันพวกเขาลงขัน
ควักเงินของตัวเองให้เป็นกองกลาง เพื่อนำมาให้
เป็นค่าตอบแทนสำหรับครูนำต้น

“

นั่นเป็นหนึ่งในการร่วมแรงร่วมใจของชาวทำสูงบนในการ
ร่วมกันผลักดันให้เกิดสุขภาวะที่ดีของชุมชน แต่เรื่องนี้นับว่าเล็กน้อย
ถ้าเทียบกับอีกเรื่อง นั่นก็คือการสร้างสนามฟุตบอลของหมู่บ้าน

”

Unit 6

ความร่วมมือแรงร่วมมือ สามารถสร้างได้ทุกอย่าง

29

ก่อนหน้าการเข้ามาของโครงการชุมชนรักษาสุขภาวะ โดยแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย ชาวชุมชนบ้านท่าสูงบนยังไม่มีสนามฟุตบอลประจำหมู่บ้าน

ถึงการมาของโครงการชุมชนรักษาสุขภาวะก็เถอะ ด้วยลักษณะของโครงการ ทำให้ไม่สามารถขอเงินจากโครงการเพื่อไปใช้ในการสร้างสนามฟุตบอลได้ แต่ค่าใช้จ่ายที่แพงหูฉี่ ทำให้เกินกว่าปัญญาของชาวบ้านหาเข้ากันค่าจะหาเงินก่อนนั้นมาได้

เมื่อโครงการชุมชนรักษาสุขภาวะได้ไปดำเนินการในบ้านท่าสูงบน หลังจากการประชุมบ่อยครั้งเข้า ประจวบกับทางคณะทำงานได้จบจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทยเพื่อจัดทำโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ จึงมีข้อเสนอความคิดว่า ในเมื่อกิจกรรมของทางแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย ไม่สามารถสนับสนุนโครงการสร้างสาธารณูปโภคต่างๆ ได้ แต่ในโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ทางแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทยสนับสนุนในส่วนของการกลางวัน

ทำไมจึงไม่นำค่าอาหารกลางวันที่จะได้มาทำสนามฟุตบอล!

ส่วนอาหารต่างคนก็นำมาทานเองจากบ้านใครบ้านมัน!!

ดังนั้นเมื่อถึงวันดำเนินกิจกรรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ เราจึงเห็นภาพชาวบ้านแต่ละคนมาร่วมกิจกรรมกันอุณหนาฝาคั้ง แต่แต่ละคนไม่ได้มามีมือเปล่า แต่หยิบกับข้าวกับปลาเพื่อมาทานกันในวันงานด้วย

บทเรียนจากชุมชนรักษาสุขภาวะ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักกีฬา สุพรรณบุรี ชัยชนะที่สุพรรณ

การมาร่วมกิจกรรมในวันนั้นจึงเป็นสัญลักษณ์ของความพร้อมเพียงในหมู่บ้าน ที่มีเป้าหมายร่วมกันคือสนามฟุตบอล โดยแทนที่ชาวบ้านจะเอาเงินที่ได้รับจากแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทยไปจ้างแม่ครัวทำอาหารหรูๆ แล้วมากินกันอย่างอิมหน้า แต่พวกเขากลับเลือกที่จะกินกับข้าวง่ายๆ ที่ทำกันเอง เพื่อสุขภาพที่ดีของทุกๆ คนในหมู่บ้าน ค่าใช้จ่ายในส่วนของการกลางวัน ที่ควรเป็นรายได้ของคนครัว จึงถูกนำมารวมไว้ที่กองกลางใช้ประโยชน์แก่ส่วนรวม ไม่ได้เอาเข้ากระเป๋าใคร

เมื่อเสร็จสิ้นโครงการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ชาวบ้านทำสูงบนก็นำเงินจากกองกลางที่ได้มารวมกัน แล้วนำมาทำสนามฟุตบอลของหมู่บ้าน

ในเวลาไม่นานสนามฟุตบอลที่เกิดมาจากหยาดเหงื่อและเม็ดเงินของชาวบ้าน ที่ร่วมด้วยช่วยกันก็ผุดขึ้นหน้าหมู่บ้าน และไม่ใช่สนามฟุตบอลลานกีฬาที่สร้างเพื่อผลาญเงิน แต่เป็นลานกีฬาที่ใช้งานอยู่ทุกวัน

ตอนเช้าคนรุ่นปู่ย่าตายายเดินรอบสนามออกกำลังกาย แกว่งแขนไปมา สูดรับลมเย็นๆ บรรยากาศดี๊ๆ ที่พัดมาจากริมทะเล

พอดตอนบ่าย เด็กรุ่นประถมศึกษาก็วิ่งชายก็วิ่งเล่นในสนาม และรอบสนามอย่างสนุกสนาน ด้วยกิจกรรมการเล่นตามแต่จินตนาการ และความสนุก

พอดตกเย็น ก็ถึงคราวคนรุ่นหนุ่มที่เลิกจากงานในโรงงานและความเหนื่อยล้าจากการออกเรือประมง มุ่งมาดวลผีเท้าและออกกำลังกาย ด้วยกีฬาสุดฮิตอย่างฟุตบอล

การที่ชาวบ้านทำสูงบนร่วมใจกันทำเช่นนี้ มองในมุมหนึ่งแสดงให้เห็นถึงหัวใจจิตหัวใจความรักบ้านเกิด ความเสียสละและการไม่เห็นแก่ตัว

เราคงเคยได้ยินข่าวคราวการชนชาวบ้านไปร่วมกิจกรรมของหลายหน่วยงานราชการ โดยคำถามแรกที่ชาวบ้านที่อื่นๆ มักจะถามคือ มีค่าเดินทางไหม

การมีค่าเดินทางแม้นิดหน่อย ก็มีผลต่อจำนวนของคนที่จะไปร่วมงาน ซึ่งหลายหน่วยงานราชการก็มักยินดีจ่าย เพื่อทำยอดให้ได้จำนวนคนตามโครงการที่เสนอ ซึ่งสร้างนิสัยเสพติดการสัมมนาเพราะมาแล้วได้เงิน ให้กับชาวบ้านร้านค้าโดยไม่รู้ตัว แต่พฤติกรรมเช่นนี้ก็กลับไม่เกิดขึ้น

บทเรียนจากชุมชนประมงพื้นบ้านภูเก็ต

บทเรียนจากชุมชนรักสามัคคี กุฎกาเวอ บ้านท่าสุวบน

ที่ท่าสุวบน เพราะเงินไม่ใช่คำตอบสุดท้ายของชาวบ้านที่นี่ แต่ความสุข
ของคนในหมู่บ้านต่างหาก ที่พวกเขาพร้อมแรงร่วมใจต้องการให้เกิด

“

เหมือนอย่างปรากฏการณ์ยอมอดอาหารร้านข้าวหมู เพื่อ
สร้างสนามบอล ที่พวกเขาทำให้หลายชุมชนต้องหันมอง

”

Unit 7 อบอุ่นแต่ไม่ยุ่งเหยิง

33

หลังจากกิจกรรมต้นแอโรบิคในช่วงเย็นได้เสียงตอบรับค่อนข้างดี ทางคณะทำงานโครงการชุมชนรักสุขภาพของแผนงานสร้างเสริมสุขภาพมุสลิมไทยก็เริ่มโครงการต่อมา

หน้าบ้านน่ามองคือโครงการนั้น

โครงการนี้เริ่มต้นจากปัญหาที่ว่าชุมชนท่าสูงบนเต็มไปด้วยขยะทั่วบริเวณ ซ้ำหนักไม่เพียงขยะที่เยอะ หนูก็วิ่งกันจนเกลื่อน เนื่องจากเป็นปัญหาใกล้ตัวเพราะต้องเจอหนูวิ่งผ่านหน้าทุกวัน ชาวบ้านจึงร่วมกับทางคณะทำงานมาช่วยกันคิดหาทางออก ในตอนแรกการพูดคุยตกลงกันว่า จะทำการรณรงค์ในรูปแบบต่างๆ แต่ก็มีเสียงทักท้วงว่า หากทำเพียงแคการรณรงค์ มันก็จะเป็นกระแสเพียงชั่วคราวช่วยยาม ชยันเก็บขยะได้วันสองวัน แล้วก็กลับไปเป็นเหมือนเดิม การมีรางวัลจูงใจน่าจะทำให้ความสะอาด ก่อตัวในระยะยาวได้

กิจกรรมการประกวดหน้าบ้านน่ามองจึงเกิดขึ้น โดยมีกติกาว่า บ้านหลังไหนผ่านเกณฑ์ความสะอาด ก็จะได้รับรางวัลเป็นร่มจากโครงการ เพียงแค่ทำหน้าบ้านของตัวเองให้ดี ทุกๆ คนต่างทำหน้าบ้านของตัวเอง สุขภาวะของชุมชนท่าสูงบนก็จะดีขึ้น

หลังจากดูแลหน้าบ้านตัวเองแล้ว สุขภาวะที่ดีควรจะขยายวงกว้างไปยังพื้นที่ส่วนรวม กิจกรรมต่อมาที่ทำความเกี่ยวกับความสะอาดก็คือ การรณรงค์ให้เก็บขยะในชุมชน

บทเรียนจากชุมชนแอโรบิค □ สุขภาวะ เริ่มต้นที่ชุมชน

บทเรียนจากชุมชนรักสม^๒ สุภภาว๑ บ้านท่าสุภวน

กิจกรรมนี้เป็นการนัดวันระดมพลครั้งใหญ่ในการช่วยกันเก็บขยะในชุมชน ในรูปแบบเดินหน้าทำลูขขยะตรงหน้าตองเก็บให้เกลี้ยง ตั้งแต่ นักเรียน ครูอาจารย์ อาจารย์ใหญ่ไปจนผู้นำศาสนา ต่างช่วยกันคนละมื่อละไม้เก็บขยะ ไม่เห็นแก่ความสกปรกและเหน็ดเหนื่อย รวมไปถึงการรณรงค์ให้ทุกบ้านมีถังขยะ

ทำให้ท่าสูงบนในช่วงนั้นสะอาดขึ้นมาทันตาเห็น!

แต่ทุกอย่างก็ใช้ว่าจะสะดวกโยธินไปเสียหมด เพราะชุมชนท่าสูงบนจะปลูกบ้านเรือนแบบอยู่ชิดติดกัน จนทำให้เป็นการลำบากที่จะนำรถเก็บขยะของทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา เข้าไปเก็บขยะถึงหน้าบ้านแต่ละคน

ทาง อ.จินตนิยัจึงทำโครงการขอรถเข็น เพื่อขนย้ายขยะจากถึงหน้าบ้านในตรอกซอกซอยเล็กๆ ไปยังรถเก็บขยะของ อบต. จึงนับเป็นการถ้อยที่ถ้อยอาศัยของสองหน่วยงาน ในการพัฒนาสุขภาวะของชุมชน

หลังจากดำเนินการในส่วนของความสะอาด ทั้งหน้าบ้านและบริเวณรายรอบชุมชนไปแล้ว ก็ถึงคราวสร้างวิวิวิททัศน์ให้หน้ามอง

บ้านเรือนชาวบ้าน
และสภาพแวดล้อมในชุมชน

เนื่องจากที่ผ่านมาบริเวณชายหาดหน้าชุมชนบ้านท่าสูงบนจะ
เตียนโล่งปราศจากต้นไม้ ทำให้ขาดสิ่งกำบังจากคลื่นลม ซึ่งในเขตชุมชน
ริมทะเลสิ่งที่น่ากลัวที่สุดก็คือเวลาลมมาแรงๆ ทำให้โดยธรรมชาติคนสมัย
ก่อนที่เขาไม่ได้อยู่ริมทะเล จึงเลือกที่จะไปอยู่บนควน (แปลว่าที่สูงเป็น
ภาษาท้องถิ่นภาคใต้ - ผู้เขียน) เพื่อจะห่างไกลจากทะเลในช่วงเวลามรสุม
ลมแรง แต่คนสมัยก่อนก็ยังสร้างภูมิปัญญาในการป้องกันลมมรสุมด้วย
การสร้างสวนบังลม

ทางคณะทำงานชุมชนรักษ์สุขภาพจะจึงมีความคิด
ริเริ่มที่จะปลูกต้นไม้ริมชายหาด เพื่อสร้างป่าชุมชน และ
เป็นสวนบังลมให้กับชาวบ้าน เนื่องด้วยพื้นที่ชายทะเลนั้น
ไม่สามารถปลูกพืชอื่นได้นอกจากต้นสน

บรรยากาศทิวสนร่มรื่นใกล้ฝั่งทะเลจึงเป็นสิ่งที่
พบเจอได้ในบ้านท่าสูงบนหลังจากนั้น ซึ่งก็เกิดขึ้นมาจาก
ความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชน โดยได้กลุ่มนักศึกษา
จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์เข้ามาช่วยเรื่องการปลูก
ต้นสนเพื่อทำสวนบังลมริมหาด

ทั้งสามกิจกรรมที่กล่าวมานั้น ค่อนข้างประสบความสำเร็จเป็น
อย่างดีในช่วงดำเนินการ เพียงแต่หลังจากผ่านช่วงการดำเนินงาน
มันก็เหมือนไฟไหม้ฟาง หลายครอบครัวก็กลับมาหน้าบ้านนาเมิน ชยะ
ก็เริ่มเกลื่อนลอนออกมาอยู่นอกถึงชยะ ต้นสนริมหาดที่ช่วยกันปลูกก็ปล่อย
ให้ธรรมชาติดูแลเอง ทำให้ ณ ปัจจุบันมีต้นสนเหลืออยู่เพียงครั้งเดียวจาก
ที่ปลูกในตอนแรก

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ สุพรรณบุรี

ประสิทธิชัยหนึ่งในคณะทำงานชุมชนรักสุขภาพที่ปัจจุบันก็ยังคงเวียนทำกิจกรรมพัฒนาชุมชนกับหมู่บ้านในแถบภาคใต้บอกว่า การที่จะทำให้แต่ละโครงการเกิดความยั่งยืน ไม่สูญหายไปเหมือนพลุที่หล่นหายไปในเวลาอันรวดเร็ว เราจะต้องเริ่มเขียนความคิดคน

“ความหมายคือว่ามันจะต้องมีกระบวนการที่ทำให้คนเห็นเรื่อง ชยะเรื่องความสะอาดของพื้นที่นี้เป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อเรา”

การสร้างกระบวนการที่ทำให้คนเห็นความสำคัญในเรื่องสุขภาพ จะต้องรวมทั้งเรื่องความสำคัญของป่าชุมชนด้วย ไม่เช่นนั้นเก็บขยะแทบตาย ประกวอดแทบตาย ปลูกป่าแทบตาย พอกระแสหมด ทุกอย่างก็กลับมาเหมือนเดิม เหมือนลงแรงไปเสียเปล่า

“

ตรงนี้ประสิทธิชัยยังหมายรวมถึงกิจกรรมอื่นๆ ด้วย เช่น โครงการละเล็กละน้อย

”

บทที่ 8

หากเปลี่ยนความคิดไม่ได้ พฤติกรรมก็ยาก ที่จะเปลี่ยน

37

ครูยูนิบิ โต๊ะเตบ
ครูสอนศาสนา
ประจำมัสยิดบ้านท่าสูงบน

“จากสภาพเมื่อก่อน
มัสยิดนะไม่ว่าจะหมู่บ้านนี้หรือ
หมู่บ้านไหน จะเห็นกันบูหรี
เยอะ บางทีนั่งสนทนานั่งสอน
ก็ดูคนบูหรีไปเรื่อย ประกอบกับ
หลักศาสนาไม่ส่งเสริมอยู่แล้ว
ของที่เป็นอันตราย ถึงแม้ว่าจะ
เป็นอันตรายทางอ้อม ซึ่งต้อง
ใช้เวลานานก็ตามแต่”

ครูยูนิบิ โต๊ะเตบ ครู
สอนศาสนาประจำมัสยิดบ้าน
ท่าสูงบน บอกเล่าที่มาของ

โครงการละเลิกสูบบุหรี ซึ่งเป็นโครงการที่ทุกชุมชนรักสุขภาพจะ จำเป็น
อย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการ เพื่อให้มัสยิด ณ ชุมชนนั้น เป็นมัสยิดปลอด
บุหรีให้ได้

สำหรับโครงการละเลิกสูบบุหรีนั้น กิจกรรมที่บ้านท่าสูงบนดำเนิน
การก็คือการติดป้ายห้ามสูบบุหรีในมัสยิด รวมถึงการนำหนังสือไปวาง
ในมัสยิดให้อ่าน

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ ปีที่ ๑๖๐ บ้านท่าสูงบน

นอกจากนั้นเมื่อมีการเรียนการสอนศาสนาสำหรับผู้ใหญ่ในช่วง
ค่ำที่มีสยิด และรวมไปถึงคุตบะฮ์ในวันศุกร์ ทางครูสอนศาสนาและคอตีบ
ก็จะสอดแทรกความรู้เรื่องโทษภัยของบุหรี่หรือยูเซมอ แต่โครงการนี้เมื่อสอบ
ถามไปยังชาวบ้านในพื้นที่ ส่วนใหญ่จะพูดตรงกันว่าไม่ได้ผลเอาเสียเลย
ติดป้ายไว้ แต่หากคนไม่อ่าน ป้ายนั้นก็ไร้ค่า เขาหนังสือไปวางไว้ แต่หาก
คนไม่เปิดอ่าน หนังสือก็โดนฝุ่นจับเกาะไปอย่างนั้น

ส่วนกรณีการสอนศาสนาสำหรับผู้ใหญ่และคุตบะฮ์ ด้วยการ
สอดแทรกสาระไม่ได้มีความสม่าเสมอ ทำให้โครงการละเลิกสูบบุหรี่นั้น
บรรดาแม่บ้านบอกว่า ไม่ประสบความสำเร็จ

“คนแก่ๆ เลิกเยอะ แต่วัยรุ่นไม่ค่อยเลิก วัยรุ่นหัวมันแรง คนแก่
ผ่าตัดเกี่ยวกับปอดก็เลยเลิก”

โครงการละเลิกสูบบุหรี่ เป็นแค่โครงการหนึ่งที่ไม่ก่อให้เกิดผล
ในทางปฏิบัติ ซึ่งสิ่งสำคัญที่ประสิทธิชัย ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการ
บอกก็คือ ชาวบ้านไม่ได้มีความคิดว่าบุหรี่เป็นพิษภัย

อาจไม่สุขเมื่ออยู่ในมัสยิด แต่เมื่อกลับบ้านก็ยังสุขเหมือนเดิม เวลาออกเรือหาปลาที่สุขบนเรือหรือวันจួយเหมือนเดิม โครงการอื่นๆ ก็เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นการเอาร่มมาเป็นแรงจูงใจในการทำหน้าบ้านให้น่ามอง การสร้างกระแสรกระตุ้นให้คนมารวมพลกันเก็บขยะ การระดมคนไปช่วยกันปลูกต้นสนริมทะเล การติดย้ายเชิญชวนให้คนละเลิกสูบบุหรี่ในมัสยิด

โครงการเหล่านี้มีความเหมือนกันตรงที่กระตุ้นให้ลงมือทำ แต่สิ่งที่ขาดคือการสอดแทรกความคิดความรู้เกี่ยวกับสิ่งที่ทำ หรือถึงจะแทรกอย่างในกรณีการละเลิกสูบบุหรี่ แต่ก็ เป็นความรู้ที่ไม่ได้ปูหนทางในการเข้าถึงกลุ่มคนเป้าหมาย

เมื่อไม่สามารถจะให้ความรู้เขาได้ว่าทำไปทำไม?

ไม่สามารถจะเปลี่ยนความคิดของเขาได้!

พฤติกรรมที่ต้องการ ไม่ว่าจะเป็นการไม่ทิ้งขยะเกล็ดอ่อน การรักษาหน้าบ้านให้สะอาดสะอาด การดูแลรักษาป่าชุมชน การเลิกสูบบุหรี่ พฤติกรรมเหล่านี้จึงเกิดขึ้นได้อย่างสวยงามในช่วงการรณรงค์

แต่เมื่อรณรงค์จบ ทุกอย่างก็เหมือนเดิม!

แต่ท่ามกลางโครงการที่ขาดการใส่ความคิด แต่ก็มีบางโครงการที่เป็นการให้ความรู้ในระยะยาว เช่น โครงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการบริโภค ที่เป็นการนำนักวิชาการมานั่งพูดคุยรวมกลุ่มให้ความรู้กับชาวบ้าน เรื่องพิษภัยของการใช้สีเจือปนอาหาร ซึ่งผลตอบรับส่วนหนึ่งที่ได้ก็เช่น การที่ชาวบ้านเลิกใช้สีเจือปนอาหาร หันมาใช้สีจากพืชพรรณธรรมชาติแทน

อย่างโครงการนิทานแปร่งฟัน ที่คณะทำงานเข้าไปทำกิจกรรมสอนเรื่องการรักษาสุขภาพปากผ่านนิทาน หรือโครงการเรียนรู้ชุมชนผ่านเรื่องความ ที่ดำเนินการจัดประกวดเรียงความสำหรับอาจารย์และนักเรียนโรงเรียนบ้านท่าสูงบนในหัวข้อชุมชนน่าอยู่

บทเรียนจากชุมชนแออัดฯ ๕ ปี ๒๕๓๖ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักแม่ศรีเมือง ๓๖๐ บ้านท่าสุพรรณ

สิ่งเหล่านี้อาจไม่ได้ผลในระยะสั้นๆ แต่มันคือการปูพื้นฐานในระยะยาว และเปลี่ยนความคิดของชาวบ้านในชุมชน

“

เพราะหากความคิดของเขาเปลี่ยน หัวสมองของเขาเต็มไปด้วยความรู้ที่เราใส่ให้ไป พฤติกรรมต่างๆ นานาของเขา ก็ไม่ยากที่จะเปลี่ยนแปลง

”

บทที่ 9

สองปีผ่านไป

คนทำงานมองอย่างไร

41

อ.จินตนิย จินตรานันท์ เป็นผู้ประสานงานของโครงการชุมชน ประมงรักษ์สุขภาพท่าสูงบน เวลาเกือบหนึ่งปีที่วิ่งเข้าออกท่าสูงบนเป็นว่าเล่น ตอนฝุ่นตลบอาจมองไม่เห็นอะไรนัก การแก้ปัญหาในการทำงานมิให้พบเจอตามรายทาง แต่เมื่อเวลาสองปีผ่านไป การมองย้อนรอยไปยังโครงการที่ทำกับมือ มุมมองในฐานะผู้ขับเคลื่อนคนสำคัญ จึงทำให้นั่งสอเล่มนี่ไม่อาจจะเลยความเห็นในปัจจุบันของเธอได้

“โครงการของ สสส. เป็นโครงการที่เน้นความมีส่วนร่วมของคนในชุมชนอย่างแท้จริง ตั้งแต่เริ่มคิดถึงปัญหาของชุมชน จนถึงตัวกิจกรรมเพื่อตอบสนองต่อการแก้ปัญหาที่มีอยู่ในชุมชน กิจกรรมที่เกิดจากการเรียกร้องที่จะทำของคนในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นบ่อเกิดของการสร้างสุขขึ้นในชุมชน” อ.จินตนิยบอกเล่าถึงความประทับใจที่ได้รับจากตัวโครงการ

เมื่อให้ลองมองย้อนกลับมาในช่วงเวลาที่ทำโครงการ อ.จินตนิยบอกว่า ปัญหาหนักสุดที่เจอในการทำงานก็คือ ระบบการเงินของ สสส. ทำให้ผู้ปฏิบัติงานเจอข้อจำกัด เพราะงานเป็นงานชุมชนที่หาหลักฐานการเบิกจ่ายค่อนข้างลำบาก ประกอบกับการไม่อนุมัติงบสำหรับวัสดุครุภัณฑ์ซึ่งทำให้หลายๆ โครงการต้องชะงักไป จนเป็นผลให้การปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ สสส. ๖๐ ปีคนที่สูงบน

กับคำถามที่ว่าหากมีโอกาสได้มาทำโครงการพัฒนาชุมชนที่
ทำสูงบนอีกครั้ง เธอคิดว่าโครงการแบบไหนน่าจะเหมาะกับคนที่นี่
อ.จินตนิยน์บอกว่า เธออยากพัฒนาศักยภาพผู้นำ ให้เป็นผู้จัดทำโครงการ
เองได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องงานเอกสารและการเงิน ซึ่งเป็นจุดอ่อน
ของผู้นำชุมชนส่วนมาก อาจมีการเลือกคนรุ่นใหม่ลูกหลานคนในชุมชน
ที่มีทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์เป็นผู้ช่วยชุมชน ในการจัดการงานเอกสาร
และการเงินที่เป็นรูปแบบ เพราะหากเราพัฒนาให้เป็นจุดแข็งชุมชนได้
จะทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการจัดทำโครงการเสนอแหล่งทุนต่าง ๆ เพื่อ
จัดหางบประมาณมาพัฒนาชุมชนได้ ซึ่งข้อเสนอนี้ของ อ.จินตนิยน์ก็สอดคล้อง
คลึงกับแนวทางที่แผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทยดำเนินงานมา
เกือบ 5 ปีในรูปแบบของโรงเรียนผู้นำสุขภาวะมุสลิมไทย ซึ่งผู้สำเร็จการ
ฝึกอบรมได้กลับไปเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้ชุมชนของตนเอง

สำหรับตัวกิจกรรมนั้น เธออยากมุ่งเน้นไปที่การหาอาชีพทางเลือก
ให้กับชาวบ้าน

“เรื่องปากท้องเป็นเรื่องสำคัญของที่นี่ อาชีพหลักของที่นี่คือ
ประมงชายฝั่งซึ่งเป็นปัญหาที่ยังแก้ไม่ได้ เนื่องจากทรัพยากรชายฝั่งลดลง
และน้ำมันแพง พื้นที่ทำกินบนฝั่งไม่เพียงพอให้ทำการเกษตร คนส่วนใหญ่
จึงประกอบอาชีพรับจ้างนอกพื้นที่ การพัฒนาหลักที่นี้จึงมุ่งเน้นไปที่การ
หาอาชีพทางเลือกที่สามารถเป็นอาชีพหลักให้แก่ชาวบ้านได้ การพัฒนา
สุขภาวะด้านอื่นๆ จึงค่อยตามมา”

เธอให้ความเห็นสำหรับชุมชนอื่นๆ ที่จะดำเนินการด้านพัฒนา
ชุมชนไว้ว่า คนที่จะพัฒนาชุมชนได้ดีที่สุดคือคนในชุมชนเอง และการ
พัฒนาที่สำคัญ คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ อ.จินตนิยน์ยังได้ตั้งข้อสังเกต
ไว้ว่า หลายครั้งที่การพัฒนาชุมชนก้าวพลาดเพราะการเห็นแก่ผลประโยชน์
ส่วนตัว ดังนั้นการที่ทุกคนร่วมมือกันยึดผลประโยชน์ส่วนรวมจึงเป็นสิ่ง
ที่สำคัญมาก

ในตอนท้ายของการพูดคุย อ.จินตนิย์ได้พูดถึงแผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย เจ้าของโครงการชุมชนรักษ์สุขภาพะว่า อยากให้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทยดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง เพราะที่ผ่านมาเป็นแค่ช่วงก่อร่างสร้างตัว แต่ตอนนี้แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทยเริ่มมีเครือข่ายที่เข้มแข็งแล้ว อ.จินตนิย์ มองว่าการรักษาเครือข่ายเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะจะเป็นกำลังสำคัญต่อการประสานประโยชน์ในภาพรวม โดยเฉพาะการเป็นต้นแบบเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนอื่นๆ

และก่อนจบการพูดคุย อาจารย์สาวแห่งมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้ฝากตะกอนความคิดในการพัฒนาชุมชนไว้สำหรับนักพัฒนาคนอื่นที่จะเข้าไปพัฒนาชุมชนสักชุมชนหนึ่งว่า

“โจทย์ที่นักพัฒนาควรคำนึงในการทำโครงการพัฒนาชุมชนข้อแรกคือ ความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ต้องขุดเค้นออกมาให้ได้โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยอาศัยกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ใช่คนที่เสียงดังกว่าเป็นคนตัดสิน

ข้อสองคือ ความต่อเนื่องของโครงการ ซึ่งต้องใช้เวลาในการพัฒนาทั้งระบบ หากจุดที่ลงตัวระหว่างเจ้าของโครงการที่ต้องการผลงานทันเวลา กับศักยภาพของชุมชนที่จะสามารถปรับตัวให้โครงการยั่งยืนได้

ข้อสามคือ ความจริงใจและปรารถนาดีต่อชุมชนของผู้ดำเนินงาน ที่ต้องมีเป้าหมายเดียวกันกับคนในชุมชน ไม่ใช่สักแต่ทำตามหน้าที่หรือหวังผลงานเฉพาะตน”

อีกคนที่จะลืมเสียมิได้ในการทำงานครั้งนี้คือ ประสทธิชัย หนูนวน ผู้ช่วยผู้ประสานงานโครงการชุมชนรักษ์สุขภาพะบ้านท่าสูงบน แผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทย

ประสิทธิ์ชัย กะเล็ก และกลุ่มแม่บ้านท่าสูงบน

ประสิทธิ์ชัยเป็นพนักงานในองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เคลื่อนไหวด้านการพัฒนาชุมชนทางภาคใต้มาโดยตลอด ทำให้มุมมองหลังสิ้นเสียงนกหวีดในสนามของประสิทธิ์ชัย จะลงลึกในรายละเอียดและมีมุมมองของโครงการพัฒนาชุมชนอื่นๆ มาเปรียบเทียบด้วย

ปัจจุบันประสิทธิ์ชัยก็ยังคงทำงานเคลื่อนไหว และงานพัฒนาในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง ในวันนี้ที่มองย้อนไปในช่วงเวลา 8 เดือนของการสร้างสุขภาวะที่ดีให้เกิดขึ้นในบ้านท่าสูงบน

ประสิทธิ์ชัยมองเห็นอะไรบ้าง

“ความประทับใจที่สุดในตัวโครงการคือชาวบ้านต่อยอดจากกิจกรรมเดิมที่ทำได้จนกระทั่งปัจจุบัน เขารวมกลุ่ม และเข้าใจคำว่าทำเพื่อส่วนรวมมากขึ้นและพัฒนามาจนกระทั่งปัจจุบัน ถือว่าการดำเนินกิจกรรมครั้งนั้นสามารถปูรากฐานที่ดีจนถึงวันนี้”

มีเรื่องประทับใจแล้วก็มีเรื่องไม่ประทับใจบ้าง ปัญหาที่
หนักอกหนักใจประสิทธิชัยมากๆ ก็คือ ปัญหาความขัดแย้งของกลุ่มชาว
บ้านที่ไม่สามารถดำเนินกิจกรรมร่วมกันได้ทั้งชุมชน แต่ประสิทธิชัยก็
ไม่ค่อยกังวลในข้อนี้สัก เพราะไม่ได้ส่งผลกระทบต่ออะไรมาก เขาใช้วิธีแก้
ปัญหานี้ด้วยการหากิจกรรมที่สามารถทำให้คนเข้าร่วมได้มากและค่อยๆ
ดึงกลุ่มขัดแย้งมาทำงานร่วมกัน

ส่วนกิจกรรมที่ประสิทธิชัยประทับใจที่สุดในตัวโครงการก็คือ
การออกกำลังกาย

“เนื่องจากมีผู้เข้าร่วมมากและยังสืบทอดมาจนปัจจุบัน และได้
ทำงานร่วมกับโรงพยาบาลท่าศาลาด้วย อีกทั้งคนยังเห็นประโยชน์ เพราะ
ออกกำลังกายแล้วยังลดความอ้วนและความดันได้”

ซึ่งหากได้มีโอกาสมาทำกิจกรรมที่นี่อีกครั้ง ประสิทธิชัยก็อยาก
ต่อยอดกิจกรรมออกกำลังกายสู่กิจกรรมอื่นๆ เช่น การเฝ้าระวังเบาหวาน
กิจกรรมดูแลสุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
 เป็นต้น

ประสิทธิชัยให้ข้อเสนอแนะว่า ในการพัฒนาชุมชนของชาวท่าสูงบน
นั้นชาวบ้านควรเริ่มจากกิจกรรมง่ายๆ ก่อนแล้วค่อยนำไปสู่สิ่งยาก พัฒนา
พื้นฐานความคิดให้เป็นระบบ ก่อนที่จะพัฒนาไปสู่กิจกรรมที่ยากและ
ซับซ้อน

ส่วนคนที่จะลงมาพัฒนาที่นี่ ประสิทธิชัยให้ความสำคัญกับการ
พัฒนาด้านความคิด แม้ว่าจะต้องใช้เวลาก็ตาม “เพราะถ้าพัฒนาแล้ว
เขาไม่โต ก็ไม่มีประโยชน์ ต้องให้เขาพึ่งตนเองให้ได้”

บทเรียนจากชุมชนรักสุข | สุภภาวธ ชัยนันทสุวรรณ

ในมุมมองของคนทำงาน ประสิทธิภาพที่ยั่งยืนของแผนงานสร้างเสริมสุขภาวะมุสลิมไทย ในฐานะเจ้าของผู้น้อมมติกิจกรรมว่า น่าจะกำหนดผลลัพธ์เรื่องการพัฒนาคนเป็นลำดับแรก ไม่ใช่ผลลัพธ์ของกิจกรรม ซึ่งหากพัฒนาคนสำเร็จกิจกรรมก็จะตามมา

และหากชุมชนอื่นๆ จะก้าวตามหลังมาเป็นชุมชนรักสุขสุภภาวธบ้าง ประสิทธิภาพที่ท้ายแนวทางในการพัฒนาชุมชนไว้วา

“

“เริ่มจากการพัฒนาตรงรากฐานของปัญหา หลังจากนั้นค่อยๆ พัฒนาไปสู่การสร้างกระบวนการกลุ่ม สร้างวิถีคิด ให้เน้นผลลัพธ์ที่การพัฒนาคน แล้วผลลัพธ์ของกิจกรรมจะดีเอง”

”

Unit 10 เสียงจากชาวบ้าน

47

หากจะพิจารณาว่าอาหารที่ทำให้กินนั้น ถูกปากหรือไม่ แต่ไป
ผ่านถามพ่อครัว คำตอบที่ได้คงมีแค่คำตอบเดียว หากจะรู้ให้ได้คำตอบ
จริงๆ ต้องถามจากคนกินดีกว่า

ชาวบ้านท่าสูงบน เปรียบได้กับผู้บริโภคอาหารเมนูที่ชื่อว่าชุมชน
รักษ์สุขภาพะ โดยมีแผนงานสร้างเสริมสุขภาพะมุสลิมไทยเป็นเจ้าของงาน

ลองมาทัศนากันครับว่า อาหารรสชาตินี้ถูกปากหรือไม่ หรือว่า
คุณค่าทางอาหารดีแต่ขมไปหน่อย แล้วควรหยะเครื่องปรุงอะไรเพิ่มดี
งานนี้ผู้บริโภคมาตอบด้วยตัวเองครับ

“ปัญหาที่เกิดขึ้นคือคนไม่ให้ความร่วมมือ ต้องชักจูง นานๆ ไป
ก็โอเค แรกๆ กลัวไม่ได้ผล อย่างเต็นแอโรบิคแรกๆ 10 กว่าคน หลังๆ 50
คนแล้ว อย่างวันแรกออกกำลังกายมีไม่ถึง 10 คน กรรมการทั้งนั้นเลย
บางคนก็หัวเราะ บอกพวกเราไม่มีงานทำ แต่ตอนนี้ปกติ 30 - 40 คน
ส่วนมาก 50 - 60 คนติดงานก็ไม่ไป

ถ้าหมู่บ้านอื่นอยากพัฒนาหมู่บ้านบ้าง ก็ต้องถามผู้นำของหมู่บ้าน
หากกลุ่ม ความสามัคคี ทำคนเดียวไม่ได้ ต้องมีเพื่อน เป็นกลุ่มเป็นก้อน
จะได้พัฒนา”

สุดา โต๊ะละหี
กลุ่มมุสลิมะห์บ้านท่าสูง

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพมุสลิมะห์ บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนในรัศมี ๕ กิโลเมตร ชุมชนบ้านท่าสุพรรณ

“ตอน อ.จินตนิย์เข้ามาทำโครงการ เขาเข้ามาถามข้อมูลเด็กเกี่ยวกับสังคมการสอน เขามาสัมภาษณ์เรื่องการเรียนการสอน คือสอนพหุภูมิเป็นหลัก แล้วได้สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับสุขภาพเข้าไปบ้างได้ไหม

อย่างเรื่องโครงการมีสยดปลดนุหรือเขาก็ีรณรงค์ เริ่มจากเด็กๆ ไปเลย แล้วเรื่องของขยะทั้งหลายในชุมชน ก่อนเด็กเรียน ก็ให้เด็กทำความสะอาดก่อน เป็นกิจกรรมเหมือนกัน ที่โรงเรียนมีเรื่องการออกกำลังกาย กิจกรรมในกิจกรรมนี้ในโรงเรียน”

ครูรออะฮู ไมคอลา
ครูสอนศาสนาระดับพหุภูมิ

“อยากให้ชาว
ท่าสูงบน มีสุขภาวะที่ดี
เกิดขึ้น เน้นที่ความสะอาด
แล้วก็อยากให้ทำโครงการ
เกี่ยวกับเรื่องยาเสพติด อยากให้ชาวท่าสูงมีการพัฒนาในเรื่องจิตใจ คือ
ต้องการให้มีการอบรมอยู่บ่อยครั้ง เน้นความสำคัญของการรักษาความ
สะอาด สุขภาวะการเป็นอยู่ ให้ความสะอาดมันแทรกซึมในจิตใจใน
ความคิด”

49

อิหม่ามดอรอมาน โต๊ะเห็ม

“สำหรับอบต. ในส่วนของสุขภาพชาวบ้านเราก็มีส่วนช่วยกันอยู่
แล้ว ถ้ามีหน่วยงานไหนมาสนับสนุนเราก็ยินดี อย่างเช่นหมู่บ้านท่าสูงบน
เราก็มีแอโรบิคโดยชุมชนมุสลิม เยาวชนก็จะเล่นฟุตบอลเป็นหลักอยู่แล้ว

บ้านท่าสูงบนนี้ มีข้อดีที่ว่าเขามีกติกาก่อน เขามีเอกลักษณ์ คือเรา
ดูได้จากที่ที่ออกไปที่ชายทะเล ที่หาดทรายเขาจะไม่มีคนบุกรุกนะ เขาใช้

บทเรียนจากชุมชนมุสลิมฯ สุพรรณบุรี ๑๖ ธันวาคม ๒๕๖๓

บทเรียนจากชุมชนรักสุขภาพ ๖๐ ชัยชนะสู่ชุมชน

กติกาชุมชนกันเลย และมีป่าสวนเจริญพระเกียรติที่ท่านอดีตนายกชวน
มาปลูกก็ยังไม่มีการดูแล ต้องยังเป็นพื้นที่ชุมชนใช้เป็นที่พักผ่อนเวลาจัด
กิจกรรมงานใหญ่ๆ เรามีพื้นที่ตรงนั้นและก็ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือดี
ชาวบ้านเขาเป็นคนมีเอกภาพ ถามว่าหัวแข็งมีไหม ก็มี แต่ว่ามีความ
สามัคคี คือเขาจะมีเอกลักษณ์ของเขา”

อภิรักษ์ ชาวลิต
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าศาลา
จ.นครศรีธรรมราช

ภาคผนวก 1

บันทึกของคณะทำงาน

51

5 เดือน กับการร่วมเติมสุขภาวะชุมชน

คณะทำงานโครงการหมู่บ้านประมงรักษ์สุขภาพบ้านท่าสูงบน ก่อตัวขึ้นจากกลุ่มศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ที่ทำงานอยู่ในพื้นที่ จังหวัดนครศรีธรรมราช และมีใจที่จะพัฒนาชุมชนรายรอบมหาวิทยาลัย ตามแนวทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม และใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ดังนั้น โจทย์หลักของทีมงาน คือ การค้นหาความจริงของชุมชน เพื่อร่วมสร้าง สรรค์ให้เกิดสุขภาวะ ผ่านเวทีการค้นหาศักยภาพชุมชนอย่างมีส่วนร่วม มีการดำเนินงานเวทีใหญ่ 2 ครั้ง และเว็ที่ย่อยอีก 5 ครั้ง เพื่อสร้างความ ชัดเจน และความเข้าใจตรงกันถึงแนวทางการพัฒนาหมู่บ้าน

ผลงานจากเวทีระดมความคิดเห็นในรูปของปัญหาและแนวทาง แก่ดังนี้

1. เรื่องสุขภาพ การสร้างกองทุนยา การดูแลผู้ป่วย สุขภาพเด็ก และคนชรา
2. เรื่องกีฬา / ยาเสพติด การส่งเสริมการออกกำลังกายและต่อต้านยาเสพติด โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน
3. เรื่องสิ่งแวดล้อม การปรับภูมิทัศน์บริเวณพื้นที่สาธารณะ และการจัดการขยะในชุมชน

บทเรียนจากกลุ่มประมงฯ สุพรรณบุรี ๖๐ บ้านท่าสูงบน

4. เรื่องเศรษฐกิจและอาชีพ อาชีพทางเล็กลงและทดแทนอาชีพ
ประมง
5. เรื่องการศึกษา เพื่อเพิ่มความรู้พื้นฐานด้านต่างๆ แก่ชุมชน
เพื่อขจัดความไม่รู้ เช่น กฎหมาย

“

แนวทางการดำเนินการพัฒนาสุขภาพะ จึงเป็นแนวทางที่
หลากหลาย และเรียงลำดับ ความสำคัญตามความพร้อมและความ
สนใจของชุมชน พร้อมๆ กับการสนับสนุนโครงการให้ความรู้ที่
จำเป็นต่อการสร้างเสริมสุขภาพะ เพื่อเติมเต็มความสุขให้แก่ชุมชน
ทำสูงต่อไป

”

ภาคผนวก 2

นิทาน

53

เพลงพินที่บ้านท่าสูงบน

โครงการนิทานแปร่งพิน ความสำเร็จที่วัดได้จากรอยยิ้มและเสียงเพลงของเยาวชนบ้านท่าสูงบน

**“.....แปร่งชินแปร่งแปร่งกัน หันหนูสวงสะอาดดี แปร่ง
หันแปร่งลงทุกชี สะอาดดีเพราะหนูแปร่งกัน.....”**

เสียงเด็ก ๆ ร้องเพลงเสียงใส เมื่อที่ทีมงานกลับไปโรงเรียนท่าสูงอีกครั้งหลังกิจกรรม ส่งเสริมการแปร่งพินประมาณ 1 สัปดาห์ เป็นดัชนีเล็กๆ น้อยๆ ที่ชี้ให้เห็นว่าโครงการนิทานแปร่งพิน โครงการเล็กๆ ที่สื่อสารถึงกลุ่มเยาวชนโดยการเล่าเรื่องผ่านหุ่นมือ สามารถสื่อให้เด็ก ๆ ตระหนักถึงคุณค่าการแปร่งพินได้

วันพฤหัสบดี ที่ 17 พฤศจิกายน 2548 เวลาประมาณ 5 โมงเย็น กลุ่มเยาวชนเป้าหมายกว่าร้อยคนที่วิ่งเล่นอยู่บริเวณโรงเรียนบ้านท่าสูงบนเพื่อรอผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมออกกำลังกาย วิ่งมาดูนิทานที่จัดบริเวณสนามเด็กเล่น ตามคำประกาศเชิญชวนของคณะเล่านิทาน ที่ประกาศผ่านเครื่องขยายเสียงกระเป่าหิ้วใบเล็กๆ ในบรรยากาศเป็นกันเอง ไม่มีการบังคับ ทุกคนตื่นต้นกับสิ่งที่ได้เห็นได้ยิน นั่นคือการเล่านิทานผ่านหุ่นมือ

บทเรียนจากศูนย์วิจัยฯ สืบเนื่อง บ้านท่าสูงบน

บทเรียนจากชุมชนรักแม่สีชมพู ๒๕๖๐ บ้านท่าสุพรรณ

ตัวนิทาน พันดี-พันเสีย และสัตว์ประหลาดแมลงกินพื้น เป็นหลักสูตรหนึ่งซึ่งทีมงานและทีมผู้ถูกขอช่วยได้เตรียมการมาเป็นอย่างดี เพื่อเป้าหมายการสื่อให้ถึง และสร้างความเข้าใจแก่เด็กมากกว่าการท่องจำ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงคุณค่าการแปรงฟัน ตัดในความทรงจำของเด็กน้อย พร้อมกับเพลงแปรงฟันที่ร่วมสอสร่วมร้อง พร้อมๆ กับร่วมเล่นเกมสอดรับปัญหาเพื่อรับรางวัลเป็นแปรงสีฟันสีสวย ที่ได้รับการสนับสนุนจากคณะผู้ใจดีเป็นของแถม

เสียงเพลงที่เราได้ยินอีกครั้งหลังกิจกรรมที่ผ่านไปกว่าสัปดาห์ ทำให้เราเห็นความสำเร็จของโครงการเล็กๆ ที่สามารถสร้างคุณค่าให้กับ การส่งเสริมสุขภาวะ เพราะเด็กบ้านท่าสูงในวันนี้ รู้ดีถึงประโยชน์ของการแปรงฟัน และโทษที่ว่าเมื่อไม่แปรงฟันแล้วจะเกิดอะไรขึ้น งานนี้เด็กๆ ได้พัฒนาทั้งสุขภาพกาย และสุขภาพจิต

ISBN : 978-974-7808-23-0

9 789747 808230